

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Studující cizinci na vybraných českých vysokých školách – vhodné způsoby ovlivňování jejich pocitů se zaměřením na zlepšení komunikace

Foreign students studying at selected Czech universities – appropriate ways to influence their feelings with a focus on improving communication

STUDIJNÍ PROGRAM

Ekonomika a management

STUDIJNÍ OBOR

Řízení a ekonomika průmyslového podniku

VEDOUCÍ PRÁCE

Mgr. Kateřina Tomešková, Ph.D.

MENŠÍKOVÁ

TEREZA

2021

I. OSOBNÍ A STUDIJNÍ ÚDAJE

Příjmení: **Menšíková** Jméno: **Tereza** Osobní číslo: **484228**
Fakulta/ústav: **Masarykův ústav vyšších studií**
Zadávací katedra/ústav: **Institut pedagogických a psychologických studií**
Studijní program: **Ekonomika a management**

II. ÚDAJE K BAKALÁŘSKÉ PRÁCI

Název bakalářské práce:

Studující cizinci na českých vysokých školách - vhodné způsoby ovlivňování jejich pocitů se zaměřením na zlepšení komunikace

Název bakalářské práce anglicky:

Foreign Students Studying at Selected Czech Universities – Appropriate Ways to Influence their Feelings with a Focus on Improving Communication

Pokyny pro vypracování:

Cíl: Analyzovat pocity cizinců, kteří studují na VŠE a MÚVS ČVUT v Praze. Najít vhodná řešení pro zlepšení jejich pocitů a způsobů vnímání české populace a vypracovat doporučení na změny k zefektivnění komunikace.

Osnova: (1) Úvod, vymezení pojmů, důvody pro výběr tématu BP; (2) Teoretická část – interkulturní psychologie, rozdíly ve vnímání a emoce, možné konflikty; (3) Praktická část – smíšený výzkum (rozhovory s cizinci, dotazník), analýza souč. stavu, porovnání výsledků; (4) Vyhodnocení výzkum. šetření, tvorba závěru a návrh prakt. doporučení pro VŠ.

Seznam doporučené literatury:

BÍREŠOVÁ, Tatiana, Michaela KUDRNÁČOVÁ, Ivan BRHLÍK, Soňa LIPPMANN, Barbora ŠOTTOVÁ, Jakub TESÁŘ, Markéta TUČKOVÁ a Michal UHL. Studium a život v České republice pohledem zahraničních studentů: zpráva z výzkumu na českých vysokých školách. Praha: Dům zahraniční spolupráce, 2020.

ČENĚK, Jiří, Josef SMOLÍK a Zdeňka VYKOUKALOVÁ. Interkulturní psychologie: vybrané kapitoly. Praha: Grada, 2016.

FISCHER, Jakub a Kristýna VLTAVSKÁ a kolektiv. EUROSTUDENT VI: Základní výsledky šetření postojů a životních podmínek studentů vysokých škol v České republice [online]. Praha, 2016.

PRŮCHA, Jan. Interkulturní komunikace. Praha: Grada, 2010.

PRŮCHA, Jan. Interkulturní psychologie: [sociopsychologické zkoumání kultur, etnik, ras a národů]. 3. vyd. Praha: Portál, 2010.

Jméno a pracoviště vedoucí(ho) bakalářské práce:

Mgr. Kateřina Tomešková, Ph.D., institut pedagogických a psychologických studií MÚ

Jméno a pracoviště druhé(ho) vedoucí(ho) nebo konzultanta(ky) bakalářské práce:

Datum zadání bakalářské práce: **25.01.2021** Termín odevzdání bakalářské práce: **29.04.2021**

Platnost zadání bakalářské práce: **19.09.2022**

Mgr. Kateřina Tomešková, Ph.D.
podpis vedoucí(ho) práce

Ing. Petr Svoboda, Ph.D., ING.PAED.IGIP
podpis vedoucí(ho) ústavu/katedry

prof. PhDr. Vladimíra Dvořáková, CSc.
podpis děkana(ky)

III. PŘEVZETÍ ZADÁNÍ

Studentka bere na vědomí, že je povinna vypracovat bakalářskou práci samostatně, bez cizí pomoci, s výjimkou poskytnutých konzultací. Seznam použité literatury, jiných pramenů a jmen konzultantů je třeba uvést v bakalářské práci.

Datum převzetí zadání

Podpis studentky

MENŠÍKOVÁ, Tereza. *Studující cizinci na vybraných českých vysokých školách – vhodné způsoby ovlivňování jejich pocitů se zaměřením na zlepšení komunikace*. Praha: ČVUT 2021. Bakalářská práce. České vysoké učení technické v Praze, Masarykův ústav vyšších studií.

**MASARYKŮV ÚSTAV
VYŠŠÍCH STUDIÍ
ČVUT V PRAZE**

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně. Dále prohlašuji, že jsem všechny použité zdroje správně a úplně citovala a uvádím je v příloženém seznamu použité literatury.

Nemám závažný důvod proti zpřístupnění této závěrečné práce v souladu se zákonem č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) v platném znění.

V Praze dne: 29. 04. 2021

Podpis:

Poděkování

Chtěla bych velice poděkovat Mgr. Kateřině Tomeškové Ph.D. za odborné vedení mé práce, věcné připomínky, dobré rady, skvělý přístup a vstřícnost při konzultaci a vypracování mé bakalářské práce.

Abstrakt

Cílem předložené práce je analyzovat pocity cizinců, kteří studují na VŠE v Praze a MÚVS ČVUT v Praze, najít vhodná řešení pro zlepšení jejich pocitů a způsobů vnímání české populace a vypracovat doporučení na změny k zefektivnění komunikace.

Teoretická část práce je pokusem o pochopení chování studentů z cizích zemí, kteří se snaží adaptovat do našeho prostředí a zároveň dosáhnout vysokoškolského vzdělání v České republice. Její součástí jsou rovněž obecná fakta o psychologii jiných kultur v jiném prostředí, včetně pasáže zabývající se vymezení širší problémů, se kterými se cizinci studující na českých školách setkávají. Obsah praktické části je věnován zejména výsledkům výzkumu, jejich zhodnocení a poskytnutí inspirativních podkladů pro pracovníky managementu vysokých škol zaměřených na zlepšení interkulturních vztahů mezi studenty. V závěru práce jsou vypracována doporučení a rady, jak zlepšit interkulturní komunikaci ve VŠ prostředí.

Klíčová slova

Interkultura, psychologie, zahraniční studenti, vysokoškolské studium, pocity a emoce, efektivní komunikace, management a interní komunikace

Abstract

The aim of the presented bachelor thesis is to analyse the feelings of foreigners studying at the University of Economics in Prague and MÚVS CTU in Prague, to find suitable solutions to improve their feelings and the manner of perception Czech population and to develop recommendations for changes to increase the efficiency of communication. The theoretical part of the thesis is an attempt to understand the behaviour of students from foreign countries who are trying to adapt to our surroundings and at the same time achieve university degree education in the Czech Republic. Bachelor thesis also includes general facts about the psychology of other cultures in other country, includes a passage dealing with the definition of the range of problems that foreigners studying in Czech schools encounter. The content of the practical part is dedicated mainly to the results of research, their evaluation and the providing of inspiring materials for university management staff aimed at improving intercultural relations between students. At the end of the work, recommendations and advices on how to improve intercultural communication in the university setting are developed.

Key words

Interculture, psychology, foreign students, university studies, feelings and emotion, effective communication, management and internal communication

Obsah

Úvod	10
1 Interkulturní psychologie	12
1.1 Vymezení pojmu interkulturní psychologie.....	12
1.2 Tři perspektivy interkulturní psychologie.....	12
1.3 Oblasti aplikací.....	13
1.4 Interkulturní komunikace (intercultural communication).....	14
1.4.1 Proces interkulturní komunikace	14
2 Zkoumání rozdílů mezi kulturami v interkulturním vnímání.....	15
2.1 Interkulturní rozdíly v hodnotách	15
2.2 Srovnání individualistických a kolektivistických kultur	17
2.3 Interkulturní komparace morálky	18
2.4 Interkulturní rozdíly v postojích k lásce a k sexuálnímu obtěžování.....	19
3 Vnímání a emoce	20
3.1 Proces čítí a vnímání	20
3.2 Role zkušenosti ve vnímání	20
3.3 Prostředí jako determinant vnímání	21
3.4 Vliv sociálních faktorů	24
3.5 Vnímání barev.....	25
4 Možné konflikty z pohledu interkulturní psychologie a důvody, podmínky zahraničních studentů.....	26
4.1 Proč chce mnoho studentů z cizích zemí studovat právě v České republice?	26
4.2 Požadavky vysokých škol v ČR.....	27
5 Služby na zkvalitnění životních podmínek studentů	29
5.1 Buddy program	29
5.2 Ubytování.....	30
5.3 Práce/ brigády.....	30
5.4 Budoucnost.....	30
5.5 Závěrečné komentáře zahraničních studentů	31
6 Regionální rozdíly	32
7 Shrnutí	36

7.1	Propagace českých VŠ	36
7.2	Podpora zahraničních studentů před příjezdem do ČR	36
7.3	Kvalita studijních programů na českých univerzitách	36
7.4	Životní podmínky a služby	37
7.5	Finální komentáře studentů	37
8	Metodologie, rozdíly ve vnímání a emoce, výzkumné statistiky a výzkumný vzorek	40
8.1	Metodologie	40
8.2	Výzkumná statistika	41
8.3	Detailní výzkumná statistika	42
9	Studium a pocity cizinců na vysoké škole v souvislostech	45
9.1	Osnova rozhovoru a dotazníku	45
9.2	Proč právě české VŠ?	46
9.2.1	Proč právě MÚVS a VŠE?	46
9.3	Český jazyk jako velká překážka	46
9.4	Spokojenost s prostředím na vybraných českých VŠ	47
9.5	Jak vychází cizinci s VŠ pedagogy?	47
9.6	Studium za doby koronavirové	48
9.7	Buddy program	50
10	Jaké jsou pocity cizinců na VŠE a ČVUT?	51
10.1	Pocity cizinců na VŠE	51
10.2	Pocity cizinců na ČVUT	51
11	Hodnocení a výsledky výzkumu	53
11.1	Jak bychom mohli zlepšit pocity cizinců mezi studenty v ČR?	53
11.2	Jak by se celkově mohly zlepšit podmínky pro zlepšení pocitů zahraničního studenta?	54
12	Doporučení do praxe	56
	Závěr	58
	Seznam použité literatury	59
	Seznam obrázků	61
	Seznam tabulek	62

Úvod

Mnoho institucí se věnuje sociálním průzkumům a mapování průběhu integrace zahraničních studentů. Výsledky mé bakalářské práce by mohly pomoci vybraným vysokým školám zlepšit přístup a potřeby cizinců, kteří přichází studovat na české vysoké školy. V rámci práce a mého průzkumu „Studující cizinci na vybraných českých vysokých školách – vhodné způsoby ovlivňování jejich pocitů se zaměřením na zlepšení komunikace“ byla pozornost a výzkumné aktivity věnovány psychologii, pocitům, emocím a celkové integraci zahraničních studentů, konkrétně z Masarykova ústavu vyšších studií (MÚVS) a Vysoké školy ekonomické v Praze (VŠE).

Toto téma jsem zvolila proto, že se denně setkávám na vysoké škole s řadou zahraničních studentů a zároveň mám mezi nimi mnoho přátel. Jejich pocity a názory jsou velmi diferencované a zaujaly mě.

Integrace cizinců mezi české studenty je velmi komplikovaný proces, který je navíc znesnadňován předsudky, a mnohdy negativním postojem většinové části nejen studentů, ale i obyvatelstva České republiky, kteří mají stále problém s multikulturalismem.

Příchod zahraničních studentů může být českými studenty chápán jako konkurence, která je svým způsobem kapacitně omezuje na školách a zároveň mají obavy z budoucího nedostatku pracovních míst.

Většina zahraničních studentů se ale na české vysoké školy přesouvá hlavně z důvodů únosnější ekonomické situace (hlavně otázka školného), z důvodu možnosti velkého výběru studijního oboru a také celkově lepších životních podmínek.

Ovšem velmi důležitým faktorem jsou i pocity cizinců, jelikož i to potom působí na českou společnost. Zahraniční studenti nám pomáhají rozvíjet naše multikulturní schopnosti. Je proto důležité chápat zahraniční studenty ne jako hrozbu a konkurenci, ale jako pozitivní faktor, který nás posune dále.

Cílem mé bakalářské práce tedy je analyzovat pocity cizinců, kteří studují na VŠE a MÚVS ČVUT v Praze. Najít vhodná řešení pro zlepšení jejich pocitů a způsobů vnímání české populace a vypracovat doporučení na změny k zefektivnění komunikace.

Bakalářská práce je rozdělena na dvě části. Na teoretickou a praktickou část. Teoretická část je rozdělena do sedmi tematických okruhů. Jednotlivé kapitoly se zabývají převážně multikulturní psychologií. Vysvětlují rozdílné chápání a celkově poukazují na velmi odlišné kulturní zvyky. V předposlední, tedy v šesté kapitole jsou porovnány jednotlivé regiony a přístup zahraničních studentů ke studiu a jejich celkový pohled na české školství. V poslední kapitole je tzv. shrnutí, zakončené komentáři zahraničních studentů.

V praktické části vedeme rozhovory s cizinci doplněné o krátký, navazující dotazník. Na základě jejich odpovědí rozebereme individuální pocity a vnímání a zároveň porovnáme pocity studentů z obou vysokých škol, tedy MÚVS a VŠE. V závěru mé bakalářské práce bych ráda uvedla rady a doporučení nejen pro lepší a efektivnější komunikaci s cizinci, ale také pro celkové zlepšení jejich pocitů na českých vysokých školách a mezi českými studenty a pedagogy.

Bakalářská práce je určena nejen konkrétním vysokým školám – MÚVS a VŠE, ale především těm, kteří mohou nějak ovlivnit, či přispět k úspěšné integraci, lepším pocitům a k zefektivnění komunikace s cizinci.

TEORETICKÁ ČÁST

1 Interkulturní psychologie

V cizích zemích se již řadu let rozvíjí teorie a výzkumy, které jsou v anglickém jazyce pojmenované termínem cross – cultural psychology, přeloženo do češtiny jako interkulturní psychologie. Tento obor je velmi známý nejen na vysokých školách, ale dokonce byla vytvořena mezinárodní institucionální základna, která se nazývá: International Association for Cross – Cultural Psychology.

V naší zemi, tedy v České republice, je tato oblast do jisté míry velmi neznámá. Vzhledem k tomu, jak důležitou roli hraje tato disciplína v dnešním světě plném různých kulturních společenství, odlišných etnik, náboženských, rasových a jazykových skupin, je velkým překvapením, že ani po roce 1989 není tato oblast více zkoumána.

Jelikož je dnešním velkým tématem tzv. globalizace, tak v důsledku globalizačních procesů se interkulturní komunikace velmi rapidně zintenzivňuje, mohli bychom také říci, že nabývá životní důležitosti (etnické konflikty, mezinárodní spory atd.)

(Průcha, 2016; Čeněk, Smolík, Vykoukalová, 2016; Nakonečný 2002).

„Kultura a sociální chování jsou spolu pevně provázány, takže žádná sociální psychologie nemůže mít smysl, pokud není také interkulturní“ (Čeněk a spol., 2016, str. 15).

1.1 Vymezení pojmu interkulturní psychologie

= „*Interkulturní psychologie je vědecké zkoumání variant lidského chování se zřetelem na způsoby, jimiž je chování ovlivňováno kulturním kontextem*“ (Průcha, 2010, str. 24).

S interkulturou se setkáváme v dnešním světě čím dál častěji, dalo by se dokonce říct, že ani nemusíme vytáhnout paty z naší rodné země a setkáváme se s interkulturním prostředím velmi často, např. ve škole, v práci, na sociálních sítích atd.

Většina sporů a nedorozumění vzniká hlavně díky neznalosti jiných a pro nás cizích kultur. Pokud nejsme seznámeni s jinou kulturou, často dochází k jistým konfliktům, které se mezi lidmi velmi rychle a snadno utvoří. Kultura ovlivňuje nás a zároveň my ovlivňujeme kulturu, jedno jde ruku v ruce s druhým. Touto tematikou se zabývá disciplína nazvaná interkulturní psychologie.

Název interkulturní psychologie se stále vyvíjí a je označována různě, např. cross-cultural psychology nebo jen cultural psychology atd. (Jandourek, 2007)

S pojmem interkulturní psychologie, dle dřívějších poznatků úzce souvisí kulturní psychologie, které jsou ovšem vnímány jako dvě na sobě naprosto nezávislé disciplíny. Interkulturní psychologie se zabývá porovnání dvou a více kultur z vnějšího pohledu a kulturní psychologie zkoumá vztahy v jedné kultuře z vnitřního pohledu.

V současnosti je dle Johna W. Berryho kulturní psychologie nedílnou součástí interkulturní psychologie. Podle Berryho se odborníci v interkulturní psychologii zabývají buďto jednou kulturou nebo komparací více kultur a mnozí také zkoumají etnické skupiny, které jsou součástí pluralitní společnosti. Obecně lze říct, že ve výsledku je nutné pochopit vztah mezi kulturou a chováním jednotlivců (Čeněk a spol., 2016; Jandourek 2007).

1.2 Tři perspektivy interkulturní psychologie

J. W. Berry nastínil tři perspektivy, jak je možné vidět vztah mezi kulturou a psychologii.

1. Absolutistická pozice – předkládá, že lidské vlastnosti a rysy jsou kvalitativně stejné ve všech kulturách a nepředpokládá vliv osobnosti jednotlivce (např. jeden typ osobnosti je ve všech kulturách či duševní choroba má stejné projevy ve všech kulturách)
2. Relativistická pozice – předkládá, že lidské chování je ovlivněno a formováno kulturou a snaží se porozumět vnímání světa původními etniky
3. Univerzalistická pozice – předkládá pohled na rozhraní mezi předchozími teoriemi, kde tedy jde o souvislost psychologických procesů s kulturou (Čeněk a spol., 2016)

1.3 Oblasti aplikací

Interkulturní psychologie není jen teoretický proces, jde též o praxi, se kterou souvisí tzv. oblast aplikací. V praxi mají také velmi velký význam interakční a komunikační procesy. Blíže bych ráda popsala tyto oblasti:

- Edukace – Interkulturní rozdíly nás dnes zasahují jak ve formální oblasti vzdělání (školské instituce), tak v neformální oblasti vzdělání (celoživotní vzdělávání). V řadě zemí včetně České republiky byla zřízena tzv. multikulturní výchova, která se snaží, jak pomoci začlenit se do edukace ve školách, tak do přípravy nových budoucích pedagogů. Pro multikulturní výchovu jsou ovšem opravdu nedílnou součástí jednotlivé poznatky z interkulturní psychologie.
- Soužití příslušníků různých etnik v jedné zemi – V mnoha státech, a i v České republice žije mnoho různých etnik, které mají rozdílné náboženství, kulturu nebo i jazyk. Jen málokterá země má s těmito „jinými“ příslušníky spokojené a bezproblémové soužití, často vznikají konflikty a nepřátelské vztahy. Tyto problémy mohou vyvrcholit až k válečným konfliktům, které jsou např. mezi Izraelci a Palestinci. V České republice jsou považováni za nechtěné etnikum hlavně Romové, kteří jsou na našem území stále v hojnějším počtu. Interkulturní psychologie by nám tedy s tímto problémem, tedy pochopením jiných etnik s velmi rozdílnou kulturou mohla pomoci.
- Začleňování imigrantů do hostitelské společnosti – V současném světě jsou imigranti a uprchlíci stále častějším tématem, málokterý občan své země rád a s plnou náručí přivítá imigranta na svém území. Ovšem neuvědomujeme si, že psychologické problémy jsou na obou stranách, jde o problém akulturace a integrace, také o stereotypy atd. Do České republiky přichází velmi mnoho cizinců a Češi mohou mít problém s přijetím cizích obyvatel a akceptovat nebo – li si zvyknout na společný život s nimi v jedné zemi. V tomto problému by nám též mohla pomoci interkulturní psychologie – eliminovat budoucí problémy.
- Interkulturní komunikace v určitých profesích – Dnes je zcela běžné zaměstnávat cizince ve svých firmách, stejně tak je normální být zaměstnáván v cizí zemi. V těchto případech musí lidé komunikovat s navzájem odlišnými kulturami a musí s nimi co nejlépe vycházet. Samozřejmě komunikace mezi zcela jinými lidmi z různých zemí může vést k nedorozuměním na pracovišti i mimo něj. V této problematice se nám snaží pomoci podkapitola interkulturní psychologie a to, interkulturní komunikace, interkulturní marketing a interkulturní management. Velmi důležitou součástí tedy je nejen samotná komunikace, ale i respektování etnických rozdílů, což je v pracovním prostředí nejdůležitější.

- Státní správa, policie, soudnictví – Státní orgány se setkávají s cizinci stále častěji, ať již jde o legálně pobývajících cizince, či nelegálně. Velmi náročná je pak tedy i komunikace úřadů, policistů a dalších orgánů veřejného pořádku s cizími příslušníky. Nejsložitější je komunikace převážně s neevropskými státy, jelikož hlavním problémem bývá jazyková bariéra a samozřejmě kultura, proto je velmi dobré se interkulturní psychologií zabývat i v této oblasti.
- Zdravotní péče – V medicíně nás také mohou ovlivňovat etnické, náboženské a kulturní komparace. Lékaři si však velmi často neuvědomují, že jednání s cizinci není stejné jako jednání s obyvateli České republiky. Existují velké kulturní odlišnosti a k pacientům je nutno přistupovat jinak, např. muslimské ženy nepodstoupí prohlídku u lékaře bez doprovodu manžela. To samé platí i pro lékaře, kteří vycestují za hranice své země. Pro lékaře je tedy velmi vhodná tzv. multikulturní příprava, která by jim měla dát poznatky a základní informace z interkulturní psychologie.
- Negociace v mezinárodních jednáních – Interkulturní konflikty mohou vznikat i v průběhu jednání diplomatů, politiků atd., které vznikají původem účastníků odlišných kultur. Těmto konfliktům lze předejít respektováním kulturních odlišností diskutujících (Průcha, 2010).

1.4 Interkulturní komunikace (intercultural communication)

Za interkulturní komunikaci lze označit jakékoliv sdělení či interakci, kdy komunikují odlišné druhy kultur, náboženství atd.

Jako názorný příklad bych ráda blíže specifikovala odlišnosti jazykového a kulturního charakteru mezi etniky žijících v České republice, tím jsou myšleni Slováci, Vietnamci a Romové

Tabul. 1: *Interkulturní komunikace*

Interkulturní komunikace	Odlišnosti (determinanty komunikace)	
	jazykové	kulturní
Češi a Vietnamci	X	X
Češi a Romové	(X)	X
Češi a Slováci	X	-

Pozn.: X = působení odlišnosti, (-) = odlišnost nepůsobí nebo jen velmi slabě (Průcha, 2010, str.16).

V této tabulce můžeme snadno vidět, že největší jazykové i kulturní odlišnosti jsou mezi Čechy a Vietnamci. V komunikaci mezi Čechy a Romy je kultura velmi odlišná, na rozdíl od jazykové bariéry, která je nižší, jelikož Romové v České republice mluví česky. Mezi Čechy a Slováky je kulturní odlišnost velmi zanedbatelná, jelikož s našimi sousedy máme mnoho společného, ovšem, co se týče jazykové bariéry, ta může být mnohem významnější (Průcha, 2010).

1.4.1 Proces interkulturní komunikace

Proces interkulturní komunikace spočívá nejen v jazykové komparaci, ale také v tom, jaké mají lidé k určitým cizím národnostem postoje a zda k nim mají předem nějaké předsudky. Jak už tomu bylo v dřívějších dobách, tak i dnes jsou hlavní faktory procesů interkulturní komunikace, lingvistika, psychologie a kultura jako činitel určující psychický vývoj jedince (Průcha, 2010).

2 Zkoumání rozdílů mezi kulturami v interkulturním vnímání

„Západ může naučit Východ, jak si vydělat na živobytí, ale Východ musí konečně ukázat Západu, jak žít.“ (Čeněk a spol., 2016, str. 65)

Už od osmdesátých let minulého století má interkulturní psychologie dva zásadní záměry, prvním je snaha o pochopení a akceptování komparace mezi lidmi, která jsou z různých etnik a dále se snaží najít detaily mezi příslušníky všech kultur (Čeněk a spol., 2016).

2.1 Interkulturní rozdíly v hodnotách

„Hodnota“ je jedním z nejvíce řešených oblastí v sociální psychologii a sociologii. Je to vlastnost, která je přiřazována k nějaké události, která úzce souvisí s naplněním našich potřeb. Společnost si vytváří povědomí o hodnotách a uspořádává si je do tzv. systému hodnot. Systém hodnot můžeme definovat jako životní postoj a morálku každého z nás.

Geerta Hofstedeho je považován za jednu z nejvýznamnějších osob v interkulturní psychologii, která se zabývala srovnávacím výzkumem hodnot. Inspiraci však našel u dvou Američanů, sociologa Axela Inkelese a psychologa Daniela Levinsona, kteří v roce 1954 vydali publikaci o „národní kultuře“, kde se snažili přiblížit tři dimenze hodnot, které mají vliv na společnost i na jednotlivce ve skupině (Průcha, 2004).

Tři dimenze:

- *Vztah k autoritě*
- *Sebepojetí jedince* -> vztah mezi jedincem a společností
-> individuální chápání mužskosti a ženskosti
- *Způsoby zacházení s konflikty, včetně zvládnutí agrese a vyjadřování citů* (Průcha, 2016, str. 81)

Jelikož Hofstede pracoval ve firmě IBM, vytvořil 116 tisíc dotazníků, které nechával zpracovávat zaměstnanci ve firmě a získal tím informace od 66 etnik z 55 států. Z toho se mu podařilo vytvořit finální verzi výzkumu, kterým se stal dotazník o 63 otázkách a zabýval se hodnotami. Díky této výzkumné fázi byl schopen vytvořit čtyři dimenze národní kultury, které je možné vyjádřit kvantitativně (Průcha, 2004).

Čtyři dimenze hodnot:

- Mocenský odstup – souhlasíme s tím, že moc je rozdělena nerovnoměrně, rozdílné společenské postavení
 - ➔ země s velkým mocenským odstupem: Filipíny, Turecko...
 - ➔ země s malým mocenským odstupem: Rakousko, Nový Zéland...
- Vyhýbání se nejistotě – strach z nejistých a neznámých situací
 - ➔ Země se silným vyhýbáním se nejistotě: Řecko, Japonsko, Belgie, Portugalsko
 - ➔ Země se slabým vyhýbáním se nejistotě: VB, Dánsko, Singapur, Hongkong

- Individualismus – kolektivismus – jak moc jsme jako jednotlivci vázaní na společnost a jak moc volnosti jednotlivců potřebuje pro svůj vlastní impuls/ podnět. Individualistické skupiny jsou spíše volnější, kdežto v kolektivistické společnosti jsou lidé více spojováni do ucelených skupin
 - ➔ Individualistické země: USA, VB, Kanada, Austrálie...
 - ➔ Kolektivistické země: Indonésie, Portugalsko...
- Maskulinita – feminita: maskulinita = zastoupení tzv. mužského prvku (= nebojácnost, soutěživost...), kultury, kdy jsou rodové role zřetelně odlišeny, feminita = rovnoprávnost žen, kultury, kdy se rodové role překrývají
 - ➔ Maskulinní země: Itálie, Švýcarsko, Rakousko, Japonsko...
 - ➔ Femininní země: Norsko, Dánsko, Finsko, Nizozemsko...

Díky dalším Hofstedeho výzkumům byla později připojena ještě pátá a šestá dimenze:

- Dlouhodobá – krátkodobá dimenze: dlouhodobá dimenze = snaha o vytvoření si určitých vlastností lidí, k budoucím dlouhodobým cílům (vytrvalost...), krátkodobá dimenze = blízký cíl
 - ➔ Dlouhodobě orientované země: Čína, Hongkong, Japonsko, Jižní Korea
 - ➔ Krátkodobě orientované země: VB, USA, Nigérie, Kanada, Pákistán
- ⇒ Pokud každou zemi zařadíme do dimenze s jedním indexem, zjistíme, že porovnané kvantitativní hodnoty jsou pro mnoho zemí velmi odlišné
- Požitkářství – zdrženlivost: poslední dimenze, která byla přidána později, se zaměřuje na potřeby a schopnosti užívání si života různých kultur. Přesněji Hofstede tuto dimenzi popisuje jako: „Pozitkářství znamená tendenci umožnit relativně volné uspokojování základních a přirozených lidských potřeb vztahujících se k radosti ze života a zábavě. Zdrženlivost odráží přesvědčení, že takovéto uspokojování má být potlačováno a podřízeno přísným společenským normám.“ (J. Čeněk a spol., 2016, str. 76)
 - ➔ Pozitkářství = (vysoké skóre) – africké, latinskoamerické státy, Kanada, Austrálie, USA
 - ➔ Zdrženlivost = (nízké skóre) – střední Evropa, Bulharsko, Rumunsko, Rusko a asijské země
- ⇒ Pro západní Evropu platí tzv. střední skóre, tedy tak půl na půl (Průcha, 2004).

Tyto dimenze byly v 80. – 90. letech dále zkoumány a Hofstede byl přesvědčen, že hodnoty určité kultury jsou spjaté s managementem, s řízením pracovníků ve společnostech a s pracovním výkonem zaměstnanců (Průcha, 2004).

Odborník Kolman (2001) udělal první výzkum podle těchto dimenzí, který se týkal i České republiky, dále Slovenska, Polska a Maďarska, byl to průzkum mezi studenty. I když je to velmi překvapivé, mezi Slováky a Čechy byly velmi velké rozdíly například v indexu mocenské vzdálenosti. Mocenský odstup byl u Slováků nejvyšší, co se týče všech výše zmíněných porovnávaných střeoevropských zemí. Dále se Česká republika řadí mnohem více k femininním individualistům než naše sousední země Slovensko. Češi dále opravdu nemají rádi nejistotu.

Dále dle Světlíka (2003) je ČR kulturou podobná zejména Francouzům, například ve vnímání velkého rozdílu mezi nadřazeným a podřazeným.

Všechno tohle jsou ovšem jen teorie, které mají řadu odpůrců. Ale faktem je, že tyto pouhé teorie ovlivnily mnoho dalších důležitých výzkumů, které se týkají právě interkulturní psychologie a Hofstede je považován za jednoho z nejdůležitějších lidí, zabývajících se interkulturním bádáním a analýzou (Průcha, 2004).

2.2 Srovnání individualistických a kolektivistických kultur

Jedna z nejvíce zkoumaných dimenzí je dimenze individualismu a kolektivismu.

Nejprve bych začala teorií Hofstedeho:

- Kolektivismus – jde o společnost, kdy blaho skupiny má převahu nad zájmem jednotlivce
- Individualismus – pokud jde o individualismus, jedná se o pravý opak, kdy blaho jedince převládá nad zájmem skupiny (Průcha, 2004)

Díky mnoha výzkumům byl vytvořen tzv. index individualismu. Nejvyšší index byl pak vypočítán u zemí anglosaských.

Dále se Hofstede zabýval vztahem mezi kolektivismem a mocenským odstupem. Kolektivismus by měly vyjadřovat země s vysokou vzdáleností moci, např. Řecko, Jižní Korea. Naopak malá vzdálenost moci se spojuje spíše s individualismem a je charakteristická např. pro země jako je USA, VB, Kanada.

Samozřejmě se tyto dva pojmy pojí i s dalšími faktory, jako je kolektivismus a individualismus v rodině, ve škole atd. Například vztah mezi jednotlivcem a skupinou se začíná rodit již ve raném věku dítěte a dále se uceluje ve škole. Školáci, kteří patří do kolektivistické kultury, mají problém samostatně vystoupit ve větší společnosti, pokud se studenti dobře neznají a zároveň není přítomen pedagog.

Kolektivismus i individualismus je velmi rozdílný i co se týče vzdělání. Pokud bychom chtěli podrobněji rozebrat individualistickou skupinu, dalo by se říct, že pro ně diplom znamená pocit dosažení úspěchu. Naopak kolektivistická společnost bere vzdělání jako něco, čemu se musí věnovat jako mladí, aby se naučili, jak se stát platnými členy společnosti a dále je vzdělání bráno jako jednorázový proces (Průcha, 2004).

Tyto teorie potvrzují výzkumy a ukazují jejich reálnost. Teorii lze ukázat i v managementu – porovnali jsme Američany (individualisté) a Korejce (kolektivisté), ukázalo se, že kulturní odlišnosti jsou viditelné i na výkonnosti pracovních týmů a též jejich vlastnostech. Tyto teorie Hofstedeho byly prohlubovány a dále zkoumány, dostalo se jim ale i mnoha kritiky. Bylo vyloučeno striktní rozlišení států na pouze individualistické anebo pouze kolektivistické. Nakonec tato kritika byla přijata i Hofstedem, který si to potvrdil při porovnání kultury Japonska a Nizozemska. I přes odlišnosti jejich kultur lze najít nějaké shodné rysy.

V letech 1993–1997 (30 let po prvním Hofstedeho průzkumu dimenzí) byl vytvořen nový dotazník a proběhlo další šetření. Tehdy se potvrdilo, že Hofstedeho rozlišování dimenzí stále platí a je opravdu pravdivé.

Pokud bychom porovnali tři země, které mluví stejnou řečí a všechny mají individualistickou kulturu – Austrálie, USA, Kanada, zjistíme, že individualismus nemusí mít ve všech zemích stejnou charakteristiku. Pokud se jedná o hodnotu vztahující se k výkonu, může být velmi odlišný. Američané totiž hodnotu výkonu mají naprosto nejvyšší ze všech tří zemí.

Později jsme také dospěli k horizontální a vertikální dimenzi individualismu a kolektivismu, a to díky tomu, že u Američanů byly shledány jak prvky individualismu, tak i charakteristické rysy blízké k hodnotám kolektivistické společnosti.

- Horizontální dimenze – pozitivní přístup k rovnosti mezi lidmi, nemáme vysoké ambice -> vidíme se tam, kde jsou i ostatní

- Vertikální dimenze – lidé jsou smířeni s nerovností a vidí se jako odlišní než zbytek společnosti, a to na základě sociální hierarchie (Průcha, 2004)

Této problematice se týkal i výzkum provedený mezi Dány a Američany:

- Dánové se zaměřují spíše na svůj osobní život (rodinu, děti...) a práce by je měla bavit, nejde jim hlavně o vysoké zisky. Hodnoty u Dánů jsou velmi skromné, jde jim především o sociální spravedlnost.
- Američané si potrpí spíše na kariéerní růst s co nejlepším platovým ohodnocením. Co se týče hodnot, tak Američané jsou velmi ctižádostiví a snaží se za každou cenu dosáhnout úspěchu.

Rozdíly v problematice kolektivismu a individualismu nás budou stále provázet, jelikož hrají v mezikulturních vztazích významnou roli (Průcha, 2004).

2.3 Interkulturní komparace morálky

Jako klíčové slovo mezi různými rasami, kulturami atd. je „morálka“.

Morálka je souhrn hodnot, vzorů chování, sociálních norem, pravidel a ideálů, díky kterým se lidé mezi sebou snaží nějakým určitým způsobem fungovat. Každá kulturní skupina má tzv. „mravní kodex“, podle kterého se řídí, chová a kterým se odlišuje od jiných kultur.

(Průcha, 2004; Nešpor, [online], 2020)

Pravda a lež v kulturách

Ve světě jsou vedeny diskuse, které se týkají komparace morálky. Co je to pravda a co je to lež? Toto je velmi nesnadná otázka, která je jen těžko správně uchopitelná. V návaznosti na toto téma vznikl výzkum, který porovnával dvě etnika, Číňany a Kanadany. Ve výsledku vyšlo, že tyto dvě země se opravdu velmi liší, co se týče „pravdy a lži“, např. když dítě v Číně udělalo něco dobře a nepřiznalo se k tomu, bylo to bráno jako skromnost dítěte, v Kanadě to bylo bráno jako lhaní.

Autoři tohoto výzkumu tedy tvrdí: *„Nálezky tohoto výzkumu dokládají, že pojetí „lhaní“ není univerzální. Různé kultury mohou interpretovat nepravdivé výroky rozdílně. Některé typy „neříkání pravdy“ mohou být v jedné kultuře posuzovány negativně, kdežto v jiné kultuře pozitivně.“* (Průcha, 2004, str. 91)

Čest a poctivost v kulturách

Čest a poctivost je velmi diskutovaná záležitost nejen mezi odlišnými etniky, ale dokonce i mezi lidmi stejné národnosti.

Slovo „korupce“ je nám asi velmi blízké hlavně z televizních novin a ostatních zpráv. Každá země to má ovšem jinak, třeba skandinávské státy mají velmi nízký až vůbec žádný výskyt korupce. Co se týče naší České republiky a jiných zemí Evropy, korupce se zde vyskytuje v různých mírách, ať už ve vyšší či nižší míře. Pokud bychom zabrouzdali do středoasijských nebo latinskoamerických států, tak se dozvíme, že tam je korupce velmi rozbujelá.

Pojetí cti a poctivosti je u různých etnik odlišné, ale v něčem se dokonce shodují. Velmi zajímavé bylo, že Španělé vidí čest spojenou s hodnotami, které úzce souvisí s rodinou, úctou ke starým a snaží se dodržovat tradice. U Nizozemců se o cti hovořilo spíše jako o svobodě a nezávislosti, kdy

jsme velmi výkonní a disciplinovaní. Tyto rozdíly nebyly pouze o etniku, ale také se týkaly pohlaví, jelikož ženy i muži měli rozdílné názory (Průcha, 2004).

Asertivita v kulturách

Asertivita (= sebeprosazování) také souvisí s kulturou. Souvislost můžeme najít i v individualistických společnostech, které mají míru asertivity hodnocenou velmi vysoko. Kolektivistické společnosti mají asertivitu méně hodnocenou jako pozitivní -> tato teorie je podepřena o nálezy nejen odlišných zemí, ale také komparacemi uvnitř jednoho státu. Američané asijského původu se chovají mnohem méně asertivně než bílí Američané, bez ohledu na jejich zaměstnání (Průcha, 2004).

Sebevyvyšování a sebekritičnost v kulturách

- Sebevyvyšování = snaha vypadat lépe, než jací opravdu jsme
- Sebekritičnost = schopnost, být na sebe v určitých ohledech náročnější a zároveň uvědomění si, co je/ bylo špatně

Např. Američané mají velmi vysokou míru sebevyvyšování a nízkou sebekritiku (Průcha, 2004).

2.4 Interkulturní rozdíly v postojích k lásce a k sexuálnímu obtěžování

Předmětem výzkumu se také stala láska a sex. Postoje k lásce se nejprve zkoumaly na 1157 studentů z různých zemích (Evropa, Jižní Amerika, Afrika). Výzkum prokázal, že postoje z hlediska lásky se u odlišných etnik nijak výrazně neliší.

K. Hnilica (2000) později výzkum rozšířil o pražské vysokoškoláky a ze svého bádání zjistil, že Češi mají na prvním místě právě „lásku“, „bezpečí“ a „sebeurčení“, podobně jako tomu později bylo i v Jižní Koreji, Japonsku, Polsku a Indii.

Sexuální obtěžování je velmi nepříjemné a pro mnoho států nepřijatelné téma. Například u nás nebo v Itálii se např. vzetí kolem ramen, lechtivé poznámky a pohledy, pochvala postavy, či upřený vyzývavý pohled nepovažuje za sexuální obtěžování. Je to až neuvěřitelné, ale v USA a v muslimských zemích je takovéto vystupování naprosto nepřijatelné a hrozí za to právní postížení.

Výzkum, který byl prováděný (mezi zeměmi: Austrálie, Německo, Brazílie, USA), měl odpovědět na jednu zásadní otázku a to: „Jsou tyto rozdíly opravdu kulturně specifické? Jsou vskutku založeny na odlišnostech vnímání toho, co je nebo není sexuální obtěžování?“ -> výsledky výzkumu však potvrdily, že odlišnosti interkulturní společnosti jsou i ve vnímání sexuálního obtěžování.

Největší komparace byla v USA, kde muži považovali výzkumné scénáře za menší sexuální obtěžování než ženy (Průcha, 2004).

„Brazilští studenti považovali sexuální obtěžování za méně negativní než studenti jiných zemí. Pro Brazilce není sexuální obtěžování nutně nepřijatelným chováním. Brazílie je erotičtější země než USA. Nahota a sexuální scény jsou v médiích relativně běžnější. V tomto kontextu nejsou určité nabídky profesora studentce vnímány jako neobvyklé či ohrožující.“ (Průcha, 2004, str.96)

3 Vnímání a emoce

Kognitivní psychologie se zabývá jak odlišnostmi mezi jednotlivci, tak výzkumy zabývajícími se komparací kultur. Blíže tyto rozdíly rozebereme v jednotlivých kapitolách.

3.1 Proces čítí a vnímání

Psychologové dělí vnímání na dva procesy:

- I. Proces vnímání – „fáze procesu vnímání spočívá v tom, že mozek organizuje a interpretuje informace zakódované v neutrálních impulzech a z izolovaných jednotek informací vytváří ucelený obraz o realitě vnějšího světa. Do zpracování sensorických stimulů mozkem vstupují postupy, které filtrují všechny nepravděpodobné, ale stále geometricky přípustné podoby sledovaného stimulu a vedou k výběru nejpravděpodobnější podoby stimulu“.
- II. Proces čítí – fáze, kdy elektrický impulz přes nervy vede do mozku, a to od doby, kdy stimul působí na smyslové orgány
 - ➔ Princip úspornosti – volba k co nejsnazší interpretaci
 - ➔ Princip obvyklosti – volba interpretace, která souvisí s dřívějším souhrnem znalostí (Čeněk a spol., 2016)

3.2 Role zkušenosti ve vnímání

Velmi málo lidí si uvědomuje podstatu a důležitost tohoto pojmu. Právě díky zkušenostem náš mozek nemusí každé nové věci, které vidíme znovu zpracovávat a definovat jejich podstatu. Tento proces nám tím umožňuje rychlejší, automatictější a jednodušší zacházení mozku s novým podnětem.

(Obr. 1: *Ultrazvuk*; Halová, [online], 2021)

Pokud se podíváme na tento obrázek, asi všichni uvidíme lidský plod na ultrazvuku, ale pokud se nad tím více zamyslíme, tak cosi šedého na obrázku dítě vůbec nepřipomíná. Schopnost rozpoznat plod dítěte od šedé skvrny máme právě díky naší předešlé zkušenosti, již to známe a podobný obrázek jsme viděli. Můžeme ho tedy nazvat tzv. percepční očekávání. A jelikož každá kultura vnímá různé podněty rozdílně, dochází pak tedy i k odlišnému percepčnímu očekávání, a tedy lze říct, že na základě komparace kultur i odlišně vnímáme, a to přesně díky různým individuálním zkušenostem (Čeněk a spol., 2016).

3.3 Prostředí jako determinant vnímání

Jednou významnou osobností interkulturní psychologie a jejího výzkumu je W.H.R. Rivers. Jeho bádání se mělo zaměřit na psychologické fenomény (vnímání zrakové ostrosti, vnímání barev, paobrazy či vnímání zrakové iluze).

Jak jsem se již výše zmínila, tak vnímání každého z nás souvisí s předchozí zkušeností a jak percepční očekávání lidí z nějaké určité kultury nemusí být stejné jako u jiné. Na příkladu nám to vysvětlil Blakemoor Cooper, který udělal studii. Experiment byl prováděn s koťaty, kterým bylo lehce přes 2 týdny. Celé zkoumání trvalo 5 měsíců, kdy byla koťata držena ve tmě. Jen na pár hodin byla dána do nádoby, která měla oválný tvar. Nádoba měla dvě vnitřní podoby – horizontální a vertikální linie (Čeněk a spol., 2016).

Závěrem tohoto experimentu bylo, že kočky, které byly ve vertikální linii nebyly schopny rozpoznat horizontální linii a naopak. Šlo tedy o tzv. fyziologickou slepotu, kdy se naše stimuly nemohly rozvínout. Díky těmto poznatkům mohl Segall se svými spolupracovníky pokračovat v bádání, společně pak vytvořili tři hypotézy o odlišnostech ve vnímání:

1. Vnímání 3D prostoru: 3D – 2D – 3D transformace

„Čím je dáno, že některé objekty se nám zdají být blíže a jiné daleko“? (Čeněk a spol., 2016, str. 132)

Odraz světla se nám promítá na sítnici, data pro pozorovatele jsou ve dvou dimenzionálních obrazech na sítnici. Jak je tedy možné, že dvoudimenzionální vjem je interpretován jako obraz trojdimenzionální? Dochází k využití tzv. nápovědí o prostoru

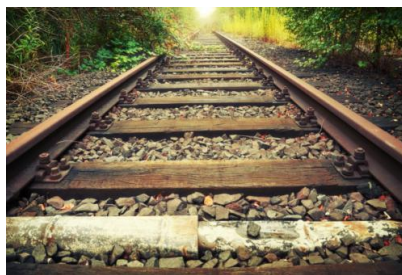
Nápovědi dělíme na:

I. *Binokulární* = pohyb očí

- Konvergence = čím blíže jsme nějakému předmětu, tím více se naše oči stáčí k sobě, čím více se nám oči přibližují k sobě, tedy konvergují, tím blíže se nám daný předmět zdá.
- Binokulární disparita = pokud něco sledujeme oběma očima, obraz každého oka je jiný, čím blíže je předmět, tím rozdílnější obrazy v našich očích budeme mít, tedy mohli bychom říct, že čím více jsou obrazy jiné, tím blíže je vidíme. Přesně na tomto principu fungují třeba 3D filmy.

II. *Monokulární* – tři typy:

- Zakrytí – pozorujeme – li tři obrazy, které se navzájem překrývají, obrazec částečně zakrytý nám bude připadat mnohem vzdálenější.
- Lineární perspektiva – s rostoucí vzdáleností nám paralelní linie konvergují a tím nám připadají menší.

Na tomto obrázku můžeme vidět, že mezery mezi kolejemi jsou stále menší a menší, což ve skutečnosti není pravda, mezery jsou všude stejné.

(Obr.2: *Lineární perspektiva*; Danková, [online], 2015)

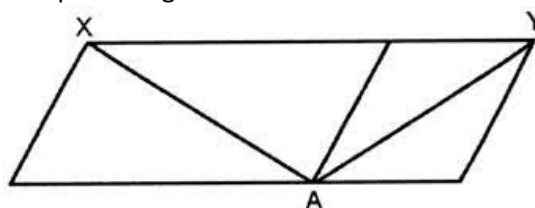
- Relativní velikost – objekt, který je od nás vzdálenější se nám zdá být i menší.

2. Segalovy hypotézy o vztahu prostředí a vnímání

I ve vnímání hloubky můžeme spatřovat interkulturní odlišnosti.

- Hypotéza pravouhlého světa* – rozdíl mezi lidmi, kteří žijí v obydlení, které vyniká pravými úhly a rovnými liniemi a lidmi, které tyto pravé úhly a rovné linie kolem sebe nemají.

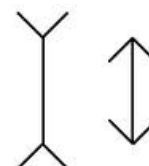
- Sanderův paralelogram

(Obr. 3: *Sanderův paralelogram*; Čeněk, [online], 2016)

Na tomto obrázku máme za úkol posoudit délku stran AX a AY, kdy to na první pohled vypadá velmi jednoznačně a to tak, že delší je AX a kratší AY. Naše vnímání závisí na ostrém a tupém úhlu paralelogramu, který vidíme nakreslený na ploše. Lidé, kteří nežijí mezi rovnými liniemi a pravými úhly vidí tyto strany stejně dlouhé.

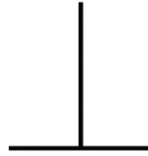
- Muller – Lyerova iluze

(Obr. 4: *Muller – Lyerova iluze*; Vnímání – Wikisofia [online], 2013)

Tento obrázek nám značí to samé, jen vidíme jiné obrazce. Levý obrazec se nám jeví jako mnohem delší, přitom reálně jsou oba stejně dlouhé. Opět záleží, v jakém prostředí žijeme.

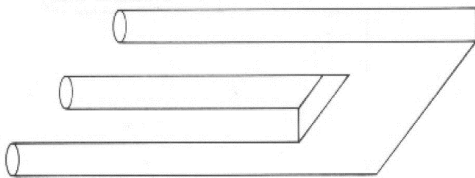
- ii. *Hypotéza frontálně – horizontálního zkracování* – lidé, kteří žijí ve městech, tedy v uzavřeném prostředí, snáz podléhají horizontálně – vertikální iluzi, naopak lidé, kteří často vidí otevřené výhledy souhlasí s tím, že vertikální linie na sítnicích reprezentují dlouhé vzdálenosti

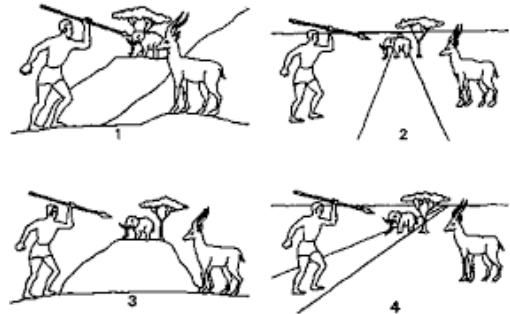
(Obr. 5 *Horizontální – vertikální iluze*; Ondráček, [online], 2019)

Iluzi můžeme vidět v tom, že vertikální linie se tváří jako delší čára než horizontální. (Čeněk a spol., 2016)

- iii. *Hypotéza sofistikovanosti* – schopnost vnímání hloubky obrázku

(Obr. 6 *Ďáblova vidlička – zmatečné nápovědi o prostoru*; Čeněk, [online], 2016)

(Obr. 7 *Hudsonův výzkum*; Čeněk, [online], 2016)

U tohoto obrázku lidé měli odpovědět na tyto tři otázky:

- ⇒ „Co vidíte na obrázku“?
- ⇒ „Co dělá muž“?
- ⇒ „Jaké zvíře je blíž k muži? Slon nebo antilopa a proč“?

- ➔ 3D interpretace: pokud vidíme, že je antilopa blíže k muži mířícímu oštěpem
- ➔ 2D interpretace: pokud je slon blíže k muži na něj mířícímu oštěpem
- ➔ Lidé, kteří měli školní vzdělání ve většině případech viděli 3D interpretaci, lidé bez jakéhokoliv vzdělání viděli ve většině 2D interpretaci

Podobných experimentů je mnoho a každý nějakým způsobem souvisí s odlišnostmi jednotlivců i zemí a jejich kulturou (Čeněk a spol., 2016).

3.4 Vliv sociálních faktorů

Závislost a nezávislost na poli

V 60. letech se interkulturní výzkumy dále rozvíjely a zabývaly se odlišným vnímáním, které jak výzkumy ukazovaly, nebyly založeny pouze na faktorech okolního prostředí.

Witkin (1967) definoval kognitivní nebo percepční styly na tzv. závislost a nezávislost na poli. Jako první byla zkoušena metoda TSF (=test skrytých figur), kdy máme za úkol identifikovat postavu na komplexním pozadí -> rychlost, jakou je pak člověk schopný rozpoznat figuru od pozadí je potom ukazatelem pro míru závislosti na poli => lidé, kteří rozpoznají postavu od pozadí rychle, jsou nezávislí na poli, ti, kterým to trvá déle a mají s tím problém, ti jsou na poli závislí. (Čeněk a spol., 2016) Pokud bychom chtěli porovnat lidi závislé na poli a lidi nezávislé, můžeme říct, že jedinci závislí na poli jsou:

- Více konformní
- Více spoléhají na sociální skupinu
- Více podléhají autoritám
- Často žijí v polygamních společnostech
- Spíše s ostatními spolupracují než soutěží
- Kladou důraz na disciplínu

Další metody jsou např. RTF (=Rod and Frame test), Kohsovy kostky... (Čeněk a spol., 2016;)

Holistický a analytický kognitivní styl

= porovnání odlišností mezi zeměmi západního civilizačního okruhu (-> Západní Evropa, Severní Amerika) a mezi rozvinutými zeměmi (-> Jihovýchodní Asie). Největší odlišnosti jsou shledány v socializačních praktikách, v rodině, v komunitě a ve způsobu obživy. Přesně tyto faktory mají vliv na lidské myšlení a vnímání. Západní myšlení je spíše ve způsobech starého Řecka, zatímco Jihovýchodní Asie je založena na tradici čínské filozofie. (Čeněk a spol., 2016)

Tabul. 2: Řecká a čínská filozofie:

Oblast	Řecko	Čína
Formalizovaná logika	ano	ne
Složení hmoty	Diskrétní objekty	Spojité substance
Zaměření pozornosti	Výrazné objekty a atributy těchto objektů	Pole obsahující výrazné objekty, vzájemné vztahy mezi objekty navzájem a objekty a pozadím
Kategorizace	Objekty seskupovány podle příslušnosti k třídě (kategorii)	Objekty seskupovány podle podobnosti/ funkce
Myšlení a vnímání	Analytické	Holistické
Smysl života	Nalezení pravdy	Nalezení harmonie

(Čeněk a spol., 2016, str. 149)

Jak vidíme v tabulce, tak mezi těmito zeměmi jsou velké komparace sociálních vztahů.

Pro lepší přiblížení nám odborník Nisbett rozdělil kognitivní styly na dva:

- Holistický – vnímání hlavně pozadí ve kterém se fokální objekty umisťují
- Analytický – při vnímání nějakého vizuálního podnětu se zaměříme na tzv. fokální objekty (= dominance podnětu na scéně, objekty jsou velké, barevné pohybují se atd.)

Holistické/ Analytické vnímání se vyvíjí již ve velmi mladém věku dítěte, jako důsledek socializace jedince a odlišnosti sociálních vztahů kultur.

Abychom mohli správně určit o jaký styl se jedná, existuje mnoho metod. Blíže popíšu metodu, která spočívá na fenoménu slepoty ke změně. Metoda spočívá ve dvou obrázcích, které jsou úplně stejné, jen se liší jednou drobností. Obrázky mezi sebou problikávají, a tak se testuje rychlost poznání odlišnosti. Pokud srovnáme Asiaty, Američany a Evropany, Asiaté mají rychlejší reakci na změnu na pozadí, zatímco Evropané a Američani vynikají v detekci odlišnosti ve fokálním objektu (Čeněk a spol., 2016).

3.5 Vnímání barev

Tři psychologické dimenze:

- ✓ Odstín = „barva“
- ✓ Jas = intenzita
- ✓ Sytost = čistota

Má kultura a odlišné etnikum vliv na vnímání barev?

Teorie vnímání barev založené na jazyku – podle odborníků jazyk souvisí s částí našeho barevného spektra. Dítě má každé slovo, které se učí většinou spojené s nějakou barvou. Přesto, že většina lidí nemá poškozený zrak, má každý jedinec rozdílnou škálu poznání barev a po jazykové stránce můžeme říct, že v mnoha cizích jazycích se názvy některých barev vůbec nevyskytují. Červená barva je tak pestrá, že ji nelze s jinou zaměňovat. Naopak modrá a zelená jsou častěji zaměňovány, a to je způsobeno tím, že méně jasné barvy jsou v určitých prostředích méně výrazné, a proto nejsou tak často a správně odlišovány (př. džungle...).

Každá kultura také přiřkládá barvě jiný význam. V 70. letech byl proveden výzkum ve 23 zemích, který ukázal tzv. univerzální trendy:

- ✓ Červená barva – aktivní
- ✓ Černá, šedá barva – špatný
- ✓ Bílá, modrá, zelená barva – dobrý
- ✓ Žlutá, bílá, šedá barva – pasivní

Už v historii měly barvy svůj význam a například červená barva symbolizovala násilí, revoluce atd. Velmi známý je také fakt, jak je vnímána bílá a černá barva. Bílá barva je znakem dobra, čistoty, něčím jasným a známým. Černá barva naopak, zlo, nečistota, něco neznámého. Odborníci se shodují, že je to spojeno s přírodními jevy, jako je světlo a tma, jelikož pokud je světlo, lidé se cítí lépe a bezpečněji, naopak po tmě hrozí větší nebezpečí a nejistota.

V náboženství jsou barvy též velmi odlišovány. Andělé jsou bílí a ďáblové jsou černí. Svatby a narození dítěte je též ve znamení bílé barvy, naopak pohřeb a smutek je v černé barvě (Čeněk a spol., 2016; Nakonečný 2002).

4 Možné konflikty z pohledu interkulturní psychologie a důvody, podmínky zahraničních studentů

„Lidé dospívají k uvědomění své identity a rozdílu mezi těmi, kdo ji s nimi sdílejí, a těmi, kdo ji ne-sdílejí, mnoha způsoby. Jazyk, příbuzenské vztahy, náboženství a území, to vše jsou důležité věci, jež vstupovaly do různých národních a nadnárodních ideologií, které hýbaly moderní politikou.“ (Čeněk a spol., 2016, str. 196)

Konflikty jsou ve světě běžná věc, nejen mezi odlišnými kulturami, ale i mezi rodinami, příbuznými, přáteli atd. Cizinci se potřebují adaptovat v odlišné společnosti.

Typů konfliktů je mnoho: předsudky, stereotypy, xenofobie, eugenika, rasa/rasismus, politická korektnost, antisemitismus, diskriminace, etnikum, etnicita a etnické konflikty, národ a nacionalismus, kolonizace a dekolonizace, střet civilizací, globální terorismus a tzv. aféra šátků. (Erikson, 2002)

Chtěla bych Vás seznámit právě s těmito pojmy, jelikož jsou v interkultuře nejvíce řešené a tato problematika provází nejednoho člověka.

- Stereotypy a předsudky – kladný či záporný názor, postoj jedince/společnosti k osobám či skupině lidí. Předsudky a stereotypy spolu úzce souvisí, jelikož předsudky vznikají právě na základě stereotypů (Čeněk a spol., 2016; Průcha, 2004)
 - ✓ Stereotyp je navyklost na jednání
 - ✓ Předsudek je předem nepřátelský postoj k jednotlivci/ skupině
- Eugenika – sociálně filozofický směr (Eugenika – Wikipedia, [online], 2021)
 - ✓ Pozitivní – snaha o rozšíření žádaných znaků mezi populací
 - ✓ Negativní – snaha o vymýcení znaků, které nejsou chtěné
- Rasismus – velmi diskutované téma v dnešní době. Rasismus je hlavně o odlišnosti barvy pleti. Projevuje se především utlačováním jiné rasy, ke které máme velkou nenávisť. (Čeněk, 2016; ABZ, slovník cizích slov, [online], 2021)
- Antisemitismus – předsudky vůči Židům. Tento název začal v roce 1879 používat Wilhelm Marr. (Antisemitismus, [online], 2002)

Pokud jsme schopni si tyto problémy vyřešit nebo při nejlepším se jich úplně zbavit, můžeme se začít věnovat hlubším problémům, které jsou mezi námi a zahraničními studenty/lidmi.

Tomuto tématu se budeme hlouběji věnovat v praktické části.

4.1 Proč chce mnoho studentů z cizích zemí studovat právě v České republice?

Důvodů, proč cizinci volí pro studium právě Českou republiku je mnoho, podle výzkumu zahraničních studentů, který byl prováděn v roce 2020 v České republice je nejčastějším důvodem specifický studijní program, o který mají studenti zájem. Dalším důvodem jsou také životní náklady, které jsou pro cizince v Česku relativně nízké na rozdíl od jiných zemí, také jsme dle zahraničních studentů

bezpečná země a mohou se tady tedy cítit dobře i z tohoto pohledu. Bezpečnostní podmínky jsou primární hlavně pro studenty z mimo evropských zemí. Pokud bychom také srovnali studium například v Americe a u nás, setkáme se s velmi rozdílnými financemi, co se týče právě školního. Pár jedinců také odpovědělo, že na české vysoké školy přijíždí zejména kvůli kvalitě a prestiži, kterou jsou vysoké školy v Česku schopny nabídnout. Kvalita a prestiž je nejvíce oceňovaná v umění (61 %), v medicíně (59 %), v přírodních vědách (54 %) a v zemědělství a lesnictví (56 %) (Výzkum zahraničních studentů v ČR, 2020).

Obory společenských věd jsou velmi oblíbené například u Rusů a také třeba na východě a jihovýchodě Evropy. Přírodní vědy jsou zastoupeny hlavně u Slováků.

Mezi všemi dotazovanými respondenty v tomto průzkumu byly zhruba dvě třetiny cizinců, pro které bylo studium v ČR jejich první volbou, 77 % studentů studuje v českém jazyce a 54 % studentů, kteří studují v anglickém jazyce. Nejčastěji takto odpovídali respondenti ze Slovenska (80 %), Ruska (74 %) a země jihovýchodní a východní Evropy (72 %). Více než polovina dotázaných zahraničních studentů také přiznala, že se o českých VŠ nejčastěji dozvěděla od své rodiny, známých anebo přátel (Výzkum zahraničních studentů v ČR, [online], 2020; Fisher a kolektiv, [online], 2016).

4.2 Požadavky vysokých škol v ČR

Přijímací řízení

Jako první podmínku pro přijetí studenta ke studiu na VŠ je většinou tzv. přijímací řízení, totéž platí i pro studenty jiných národností.

Podle cizinců (93 %) jsou podmínky přijímacího řízení jasně stanovené a otázky velmi dobře pochopitelné. Nejvíce si cizí studenti ale stěžují na dobu, kterou stráví papírováním, jelikož tento proces je velice zdoluhavý. Poplatky za přijímací řízení jsou ve většině případů přijatelné. Samozřejmostí je, že přijímací proces je nejsrozumitelnější pro naši sousední zemi, tedy Slovensko – Slováci. Celkově ale většina studentů z cizích zemí hodnotí kvalitu komunikace s vysokými školami za velmi dobrou (Výzkum zahraničních studentů v ČR, [online], 2020).

Vízum

Pro cizince, kteří u nás v České republice pouze studují, je velmi důležité vízum, bez kterého by u nás nemohli studovat. Tak polovina studentů si tedy zařídí tzv. bezvízový styk (= krátkodobý pobyt v délce 90 dní). Ostatní studenti, častěji studenti z mimo Evropských zemí si v ČR zařizují dlouhodobý pobyt. Administrativa týkající se právě víz je velmi časově náročná. Cizinci, kteří se hlásí na studijní obory v českém jazyce, to mají většinou jednodušší, jelikož je jim vše více jasné a lépe se zde orientují. Stejně jako studenti, co umí česky se více snaží hledat si brigády a pracovat.

Délka procesu získání víza je podle zákona 60 dnů (MVČR, 2021), což je velmi dlouhé oproti tomu, jak je to v jiných zemích. Studenti z Afriky nebo Asie mají také velké problémy domluvit si schůzku na velvyslanectví (Výzkum zahraničních studentů v ČR, [online], 2020).

Spokojenost s kvalitou výuky

Většina studentů, (uvádí se, že až 70 %) je velmi spokojeno s kvalitou českých pedagogů.

Rozdíl je relativně velký, co se týče studentů studujících v českém jazyce a studujících v anglickém jazyce. Studenti studující v češtině uvádějí, že jsou z 93 % s pedagogy spokojeni. Oproti tomu je až

23 % studentů studujících v angličtině s kvalitou pedagogů nespokojeno. Kvalita výuky je prý snížena zejména nedostatečnou úrovní anglického jazyka ze strany profesorů. Studenti také vyhodnotili, že učitelům chybí zkušenosti a mají zastaralé metody výuky. Jedním z nejvíce překvapujících faktorů, který studenti uvedli, je diskriminace ze strany učitele, kterou uvedlo 10 % studentů. Velmi pěkným ukazatelem ale je, že 9 z 10 studentů by studium na české VŠ doporučilo (Výzkum zahraničních studentů v ČR, [online], 2020).

5 Služby na zkvalitnění životních podmínek studentů

Co se týče celkových služeb poskytovaných univerzitou z hlediska administrativy, informačních technologií a systémů používaných na VŠ, jsou zahraniční studenti převážně spokojeni a služby chválí. Celkově jsou spokojenější studenti, kteří studují v českém jazyce než studenti anglických studijních programů, rozdíl je relativně velký (15 %) (Výzkum zahraničních studentů v ČR, [online], 2020).

5.1 Buddy program

V překladu „kamarád“ program by se měl snažit pomoci zahraničním studentům se lépe aklimatizovat v cizí zemi. Funguje na základě dobrovolnictví českých studentů, kteří mají zájem pomoci cizincům s fungováním v jejich novém prostředí a zvládat nezbytné formality ke studiu. Cílem tedy je vytvořit mezi českými a zahraničními studenty mosty, díky kterým se nejen snadněji začlení do kolektivu, ale zároveň získají mnohem lepší pocity. Pro české studenty je to dobré v tom, že si mohou zlepšit díky komunikaci s cizincem jazykové dovednosti, dále poznat novou kulturu anebo najít nového opravdového přítele. Zahraniční studenti tento program nemají podmínkou, mohou se do něho přihlásit, ale nemusí. Zároveň i pokud se přihlásí, není jistota, že jim bude český student přidělen, jelikož o tento program není u českých studentů velký zájem. Může se tedy stát, že na někoho se nedostane.

Zahraniční studenti upozorňují, že na mnoha vysokých školách tento program vůbec není realizován. Pouze 13 % zahraničních studentů má přiděleného přítele.

Pokud se jedná o studenty na výměnných pobytech, primárně jim tento program zajišťuje Erasmus Student Network.

Přidělení kamaráda je častější u cizinců, kteří mají studijní program v angličtině (29 %) než u studentů studujících v českých studijních programech (6 %). Zároveň je prokázáno, že tento program výrazně zvyšuje úroveň studia, hlavně tedy pro zahraniční studenty (Výzkum zahraničních studentů v ČR, [online], 2020).

Současně existuje i řada důvodů, proč někteří zahraniční studenti nechtěli nebo nemohli tento program využívat:

- „Nelíbí se mi myšlenka přidělených přátel. Navíc mám své vlastní kamarády.“
- „Nevím, jak ho získat.“
- „Našla jsem si buddyho sama.“
- „Nepotřebovala jsem ho, protože mi v začátcích pomohli rodiče, kteří tu se mnou byli, než jsem se zabydlela.“
- „Zažádal jsem o něj, ale nikdo mi nebyl přidělen, protože není dost lidí, kteří by se do programu chtěli zapojit.“
- „Já jsem o tom vůbec nevěděl, nikdo mi to neřikal, nikde jsem se to nedočetl. Rozhodně bych to chtěl uskutečnit i teď, zlepšilo by mi studium, kdybych nemusel hledat informace po celém webu své univerzity.“

- „Nevěděl jsem o takové možnosti, ale teď je mi líto, že jsem ji nevyužil. Chtěl bych trochu více komunikovat se svými spolužáky. Největší problém mají cizinci s běžným rozhovorem. Můžeme se naučit všechno ze studijního programu, ale neumíme vyprávět o svém víkendu bez chyb a cizího přízvuku. Kvůli strachu, abychom nevypadali hloupí, posloucháme víc, než mluvíme.“
- „Na začátku studia bylo docela náročné pochopit, jak to funguje, a bylo nutné se registrovat předem, takže jsem kvůli nedostatečné informovanosti buddy program nevyužila.“ (Výzkum zahraničních studentů v ČR, [online], 2020, str. 103)

5.2 Ubytování

Další velmi důležitou službou pro cizince je ubytování. Polovina studentů žije v bytě nebo domě a polovina tráví svůj čas na koleji. Byt nebo dům volí z větší části hlavně němečtí studenti. Také Rusové, Kazachstánci, Slováci, Bělorusové a Ukrajinci si raději zajišťují vlastní bydlení. Dle studentů se ceny zase tak moc neliší – pronájem bytu vs. kolej. Kvalita a podmínky pro bydlení jsou ale o mnoho lepší na bytech.

27 % studentů upřednostňuje život o samotě, 24 % život s přáteli a 24 % s partnerem. S českými studenty nebo jinými zahraničními studenty chce bydlet ani ne jedna desetina cizinců. Je to ovšem paradox, jelikož právě společné bydlení by mohlo pomoci jejich snadnější integraci (Výzkum zahraničních studentů v ČR, [online], 2020; Fisher a kolektiv, [online], 2016).

5.3 Práce/ brigády

Nejen čeští studenti, ale i zahraniční studenti potřebují nějaký příjem. Zhruba čtvrtina cizinců se věnuje práci i více než 20 hodin týdně a 19 % studentů pracuje pouze příležitostně. O práci mají zájem hlavně studenti z chudších zemí, jde tedy hlavně o Kazachstánce, Ukrajince a Slováky. Většina Němců ani Indů se do práce či na brigádu moc nehrne (Výzkum zahraničních studentů v ČR, [online], 2020; Fisher a kolektiv, [online], 2016).

5.4 Budoucnost

Velmi zajímavou a docela důležitou otázkou také je, jak si vlastně cizinci představují budoucnost. Budou chtít zůstat v ČR nebo se vrátí do své rodné země? Podle výzkumu chce až polovina zahraničních studentů zůstat v České republice, ať už kvůli budoucímu zaměstnání nebo pokračování ve studiu. Velmi malé procento studentů (15 %) chce v budoucnosti pracovat ve své rodné zemi a dokonce pouze 3 % studentů by chtělo pokračovat ve studiu ve svém státě.

Někteří cizinci mají dokonce úplně jiné plány do budoucna:

- „Přišel jsem do České republiky studovat magisterský program a nyní pokračuji v doktorském studiu. Až získám doktorát, vyrazím do zahraničí získávat pracovní zkušenosti a poté se se asi vrátím zpět do České republiky.“
- „Žiji tu už čtyři roky. Plánuji zde založit rodinu a pak se uvidí. Chtěli bychom se za pár let vrátit do Polska, ale může se to změnit, mám to tady ráda.“
- „Plánuji přijmout první dobrou pracovní nabídku, kdekoli.“
- „Na rok nastoupím do armády ve své domovské zemi a poté se vrátím pracovat do České republiky.“ (Výzkum zahraničních studentů v ČR, [online], 2020, str. 118–119)

5.5 Závěrečné komentáře zahraničních studentů

- *„Miluji Českou republiku, cítím se tu jako doma a ani na vteřinu nelituji, že jsem tady. Česká republika mi dala nejdůležitější věci v životě: založila jsem rodinu a studuji PhD. Cítím se zde pohodlně a bezpečně. Krásná příroda, hodně kyslíku, vhodné pro rodiny s dětmi a pro děti, úžasný dopravní systém, relativně nízké životní náklady a mnoho dalšího.“*
- *„Česká republika je podle mě nejlepší zemí na světě pro studium, život a bydlení.“*
- *„Bylo by dobré, kdyby univerzita poskytovala nějaké integrační programy pro studenty z ciziny, protože české kamarády v podstatě nemám a znám hodně lidí ze zahraničí, kteří se taky většinou pohybují uvnitř svých cizineckých komunit. Myslím, že většinou se necítí dost sebejistě, a ta nálepka, že člověk je „cizí“, pořád hraje svou roli, i když většinou je to přehnané.“*
- *„Studenti by měli mít nárok na slevy, i když jsou starší 26 let. Zejména v dopravě.“*
(Výzkum zahraničních studentů v ČR, [online], 2020, str. 125)

6 Regionální rozdíly

V této kapitole se blíže zaměříme na jednotlivé země, jelikož studenti z různých zemí mají různé důvody, proč chtějí studovat právě v naší zemi – České republice (Výzkum zahraničních studentů v ČR, [online], 2020).

Slovensko

Slovenští studenti do ČR jezdí hlavně kvůli dobré pověsti univerzit, dále také oceňují školy s konkrétním zaměřením a zároveň se jim líbí i konkrétní studijní programy. Jelikož je Slovensko sousední země, lidé mají relativně silné povědomí o naší zemi. Informace o školách často získávají od rodiny anebo přátel ze střední školy, sem tam nějaký Slovák zamíří i na univerzitní veletrh.

Mezi nejžádanější obory našich sousedů patří přírodní vědy a obory, které se věnují zdraví a sociální péči. Zajímavostí je, že pro čtyři pětiny Slováků je studium v ČR první volbou, dokonce celých 97 % studentů, kteří zde studovali, doporučují Česko všem svým přátelům a známým.

Samozřejmostí je u slovenských studentů také velmi snadná a rychlá integrace mezi Čechy. Také díky jazykovým výhodám a lepšímu začlenění se do českého kolektivu chce mnoho Slováků nejen studovat v ČR, ale později i pracovat. Pro mnoho z nich jsou také české studijní programy velmi náročné. Naopak ale oceňují, že studium v ČR je zadarmo a co se týče škol na Slovensku, tak univerzity v České republice jsou vnímány jako kvalitnější než ve Slovenské republice (Výzkum zahraničních studentů v ČR, [online], 2020).

Rusko

Stejně jako u Slováků, Rusové hodně dbají na renomé své univerzity, a právě proto i u nich je hlavním důvodem studia v ČR právě pověst školy. Dalším důvodem je velmi výhodná poloha. Informace získávají od svých přátel, a dokonce pro celých 74 % Rusů je první volbou studium právě u nás.

Přírodní a sociální vědy patří mezi nejčastěji vyhledávané, co se týče ruských studentů. Zároveň však řeší vysoké náklady na vyřízení víza a kvůli tomu pak zvažují studium v ČR. Pro ruské studenty je u nás mnohdy zajímavá i následná pracovní příležitost. Jazyková bariéra mezi Čechy a Rusy také není úplně nepřekonatelná, díky podobnosti českého i ruského jazyka (Výzkum zahraničních studentů v ČR, [online], 2020).

Jihovýchodní Evropa

= Albánie, Arménie, Ázerbájdžán, Bělorusko, Bosna a Hercegovina, Černá Hora, Gruzie, Kosovo, Moldavsko, Severní Makedonie, Srbsko, Turecko, Ukrajina.

Hlavním důvodem studia v ČR pro studenty z jihovýchodních států je konkrétní univerzita, která nabízí specifický studijní program. Povědomí o naší zemi získávají od rodiny anebo také ze sociálních médií. Mezi nejžádanější obory patří také přírodní a sociální vědy. Pro 72 % studentů jsme byli první volbou (Výzkum zahraničních studentů v ČR, [online], 2020).

Východní Evropa

= Bulharsko, Estonsko, Chorvatsko, Litva, Lotyšsko, Maďarsko, Polsko, Rumunsko, Slovinsko.

Pro studenty z východní Evropy není ČR příliš atraktivní zemí z pohledu studia, jelikož ve svých regionech mají k dispozici podobnou kvalitu výuky za obdobné náklady. Hlavním důvodem pro jejich

příchod bývá konkrétní studijní obor. Největší zájem mají o přírodní a humanitní vědy. Čtvrtina Východoevropanů, kteří zde studují, mají v plánu po studiích ČR opustit a začít pracovat v úplně jiné zemi, vracet do své rodné země se většinou neplánují (Výzkum zahraničních studentů v ČR, [online], 2020).

Západní Evropa

= Belgie, Dánsko, Finsko, Francie, Irsko, Island, Itálie, Kypr, Lucembursko, Malta, Německo, Nizozemsko, Norsko, Portugalsko, Rakousko, Řecko, Španělsko, Švédsko, Švýcarsko, Velká Británie.

Hlavní motivací ke studiu v České republice je pro studenty ze zemí Západní Evropy opět studijní program. Vedle toho je podle čtvrtiny Západoevropanů velmi jednoduché složit přijímací zkoušky na daný obor v ČR. Postavení v mezinárodním žebříčku je pro studenty těchto států nevýznamné. Nejčastěji u nás studují obory týkající se zdraví a sociální péče.

Západní země v čele s Německem mají velmi kritické studenty. Podle Západoevropanů (60 %) jsou obory v ČR málo zaměřené na praxi, a dokonce třetina cizinců si stěžuje i na pedagogy. Prý 40 % učitelů by se dalo považovat za nekvalitní v daném oboru. Dokonce čtvrtina jich by stejný studijní obor studovala raději v jiné zemi a zároveň by určitě studium v ČR nedoporučili. I když se cítí integrovaní, každodenní život na univerzitě jim připadá podprůměrný.

Co se týče budoucnosti, tak třetina Západoevropanů chce pracovat ve své rodné zemi a čtvrtina v jiné zemi, ale ne v ČR. Největší kritika byla zaznamenána u německých studentů medicíny studujících v anglickém jazyce.

Mohli bychom to tedy shrnout tak, že západoevropští studenti mají zájem o Českou republiku kvůli snadnějším podmínkám pro přijetí na jimi požadovaný obor a celkově kvůli benevolentnějšímu přístupu ke studentům atd., který naše země nabízí, oproti jiným zemím (Výzkum zahraničních studentů v ČR, [online], 2020).

Jižní a jihovýchodní Asie

= Bangladéš, Filipíny, Indie, Indonésie, Kambodža, Laos, Malajsie, Myanmar, Nepál, Pákistán, Singapur, Srí Lanka, Thajsko, Vietnam

I tito studenti odcházejí do ČR kvůli specifické univerzitě a konkrétnímu studijnímu oboru. Univerzity si také velmi často vybírají podle toho, zda má škola nějaké příležitosti k výzkumu. Informace o našich univerzitách získávají převážně z webu a díky online studijním portálům. Oblíbenými obory jsou vědy, medicína nebo sociální péče. První volbou je Česká republika u jižních a jihovýchodních Asiatů pouze u necelé poloviny. Pětina studentů by velmi ráda studovala ve studijním programu, který ČR nabízí, ale v jiné zemi. Mnohem raději by se orientovali na anglosaské země, ale kvůli vysokým finančním nákladům od toho upouští.

Celých 87 % cizinců vidí velký problém s vízem a celkovou administrativou. Velmi je odrazuje časová náročnost celého procesu (Výzkum zahraničních studentů v ČR, [online], 2020).

Střední Asie

= Afghánistán, Kazachstán, Kyrgyzstán, Mongolsko, Tádžikistán, Turkmenistán, Uzbekistán

Pro tyto studenty nabízí ČR a studium na české univerzitě hlavně pocit bezpečí, který preferuje celých 48 % respondentů. Dále je pro ně velmi lákavé umístění ČR a další silnou motivací je snadný a dobře čitelný přijímací proces, který tady máme nastaven. Informace o možnostech studia získávají

buď od přátel, rodiny anebo také od různých agentur. Tito studenti se liší od ostatních výše uvede-
ných nejen důvody, proč u nás chtějí studovat, ale také se liší obory, o které mají největší zájem.
Preferují obchod, správu a sociální vědy.

Opět ale mají problém s vízem, nejvíce řeší vysoké náklady na jeho získání.

92 % studentů by Česko pro studium určitě doporučilo a třetina z nich by zde chtěla pokračovat ve
studiu a v budoucnosti pracovat (Výzkum zahraničních studentů v ČR, [online], 2020).

Střední východ

= Bahrajn, Irák, Írán, Izrael, Jemen, Jordánsko, Katar, Libanon, Palestina, Saúdská Arábie, Spojené
arabské emiráty, Sýrie

Pro studenty ze středního východu je hlavním důvodem pro výběr studia v České republice zajímavý
studijní program a nízké životní náklady. Velmi si také potrpí na hodnocení v rámci srovnání, které
provádějí mezinárodní instituce. Nejoblíbenějšími obory, které cizinci ze středního východu vyhle-
dávají, je zdravotnictví a sociální péče. Pouze u poloviny studentů byla univerzita v Česku jejich první
volbou, jelikož si celých 61 % myslí, že studijní program je velmi náročný a že v daném oboru je malý
počet kvalitních pedagogů. Dokonce si 27 % studentů stojí za tím, že školné je velmi vysoké, až
nepřiměřené k porovnání kvality studia.

Nejvíce studentů středního východu máme z Izraele. Studují zde medicínu (Výzkum zahraničních
studentů v ČR, [online], 2020).

Východní Asie

= Čína, Hongkong, Japonsko, Korejská republika, Tchaj – wan

Motivací pro studenty z těchto zemí je opět konkrétní studijní obor a konkrétní univerzita. Nejvíce
preferovanými obory jsou zdravotnictví, sociální péče a sociální vědy. Pro více než polovinu stu-
dentů jsme první volbou, zároveň však hodnotí svůj studijní program za velmi náročný a jedna čtvrt-
tina z nich není spokojena s výukovými materiály a vybaveností laboratoří a učeben. Jako negativní
také hodnotí zbytečně zdouhavý proces při získání víza a při ostatní administrativě (Výzkum zahra-
ničních studentů v ČR, [online], 2020).

Afrika

= Alžírsko, Angola, Botswana, Burkina Faso, Čad, Egypt, Eritrea, Etiopie, Gambie, Ghana, Jižní Afrika,
Kamerun, Kapverdy, Keňa, Libye, Mali, Maroko, Mauricius, Mosambik, Namibie, Nigérie, Pobřeží
slonoviny, Rwanda, Senegal, Sierra Leone, Somálsko, Tunisko, Uganda, Zambie, Zimbabwe

Přes polovina studentů studuje v České republice kvůli studijnímu programu, pouze 20 % z nich má
však jasnou představu a konkretizuje univerzitu, kterou chce studovat. Informace získávají hlavně
z webu a pak také přes České velvyslanectví. Stejně jako u předchozích regionů se studenti specia-
lizují hlavně na obory zdravotnictví, sociální péči a sociální vědy. Afričtí studenti nemají velký pro-
blém se mezi zahraničními studenty dobře integrovat, jsou velmi dominantní skupinou a díky tomu
se jim také vede velmi dobře. Jelikož nemají moc informací o systému v ČR, snaží se je získat z jiných
zdrojů (web, velvyslanectví), proto se také rozhodují hlavně podle programu, a ne podle univerzity
(Výzkum zahraničních studentů v ČR, [online], 2020).

Latinská Amerika

= Argentina, Bolívie, Brazílie, Dominikánská republika, Ekvádor, Grenada, Guatemala, Honduras, Chile, Jamajka, Kolumbie, Kostarika, Kuba, Mexiko, Nikaragua, Panama, Peru, Salvador, Venezuela

Hlavní motivací pro studium v České republice je pro studenty z těchto států jednak studijní program, ale také nízké studijní a životní náklady. Ke zjišťování informací o studiu v naší zemi jim slouží České velvyslanectví. Obory, které jsou nejvíce preferovány, jsou přírodní vědy a sociální vědy. Latinskoameričtí studenti (85 %) si provázanost teorie a praxe ve svém oboru velmi pochvalují. Ovšem, co se týče integrace, nejsou zahraniční studenti spokojeni, místní společnost jim nepřijde zrovna sdílná a přátelská. Česká republika je tedy velmi dostupnou možností, díky nízkým nákladům, zároveň však pokud by měli více finančních prostředků, studium v ČR by přehodnotili a vydali se více na západ (Výzkum zahraničních studentů v ČR, [online], 2020).

Severní Amerika

= Kanada, Spojené státy

Hlavním důvodem pro volbu studia v ČR je školné, které je u nás velmi nízké oproti nákladům, které se platí právě v Americe. Velkým lákadlem pro studenty ze severní Ameriky jsou také konkrétní studijní obory. Sociální vědy jsou nejžádanějším programem Severoameričanů.

Největším problémem je pro tyto studenty proces zařizování víza a ostatní administrativa, kdy si stěžují na nejasné instrukce a těžko pochopitelné požadavky. Komunikaci s univerzitou hodnotí více než třetina studentů za vynikající, zatímco 13 % ji hodnotí jako špatnou.

Studenti se podle všeho nedokážou integrovat do české komunity a jen 30 % z nich se cítí mezi Čechy opravdu přirozeně. Polovina jich však považuje české studenty za přátelské (Výzkum zahraničních studentů v ČR, [online], 2020).

7 Shrnutí

7.1 Propagace českých VŠ

Největším lákadlem pro cizince je v České republice konkrétní studijní program nebo vybraná univerzita. Mnoho z nich také velmi dbá na prestiž své univerzity. Velkou výhodou je také to, že má ČR perfektní zeměpisnou polohu. Životní náklady jsou podle čtvrtiny respondentů nízké, ale najdou se i skupiny studentů, pro které jsou tyto náklady příliš vysoké. Obecně se však ve srovnání s jinými zeměmi můžeme zařadit do skupiny zemí se spíše nízkými studijními náklady.

Většina zahraničních studentů se také cítí v naší zemi bezpečně. I to je významným důvodem, proč jim jejich rodiče radí studium právě na VŠ v Česku. O možnostech studia se potenciální zájemci informují nejen u rodičů, ale i od bývalých studentů, přátel, z různých portálů, ze sociálních sítí atd. Česko je vyhlášené hlavně díky studijním oborům jako je medicína, sociální vědy a přírodní vědy. Pokud studenti studují svůj obor v českém jazyce, platí pro ně stejné podmínky jako pro české studenty. Pokud ovšem studují v anglickém jazyce, studium si musí platit. V porovnání se západními zeměmi je školné velmi přijatelné, a i proto je tolik studentů ze zahraničí právě v ČR. Pokud tedy cizinci zvládnou český jazyk, mají studium zcela zdarma, což je velmi dobrá motivace a pro celé tři čtvrtiny z nich je naše země první volbou (Výzkum zahraničních studentů v ČR, [online], 2020; Fisher a kolektiv, [online], 2016).

7.2 Podpora zahraničních studentů před příjezdem do ČR

Administrativu a přijímací řízení, které se realizuje před příjezdem studentů, hodnotí většina jako zdlouhavou a finančně náročnou. Zahrnujeme sem jednak přijímací řízení, jehož podmínky hodnotí studenti jako přijatelné, srozumitelné a snadno pochopitelné. Časově náročnější je pak proces vyhodnocení a negativně pohlížejí většinou i na poplatky za přijímací řízení. Ti studenti, co studují svůj obor v češtině nevidí věci spojené s administrativními záležitostmi jako až takový problém, na rozdíl od těch, co studují v angličtině.

Další komplikací je vyřízení víza, což je dle většiny (83 %) velmi náročný a zdlouhavý proces. Studenti se shodli, že požadavky jsou velmi nejasné a nejsou tedy dost často správně pochopeny. Doba čekání na vízum je také velmi dlouhá a také je považována za velmi velký problém. Univerzity si prý ale při komunikaci se svými zahraničními studenty stojí velmi dobře, mnohem hůře na tom jsou Úřady pro azyl a migraci a Ministerstvo vnitra (Výzkum zahraničních studentů v ČR, [online], 2020).

7.3 Kvalita studijních programů na českých univerzitách

Celkově je kvalita VŠ v České republice hodnocena velmi kladně. S vybavením škol, zařízeními a kvalitou studijních materiálů jsou studenti spokojeni. Rozdíl je ale patrný mezi studenty, kteří studují v češtině a mezi těmi, kteří studují v angličtině. Studenti se studijním oborem v češtině jsou celkově ve všech směrech spokojenější. Propojení teorie i praxe je hodnoceno pozitivně, stejně tak metody výuky jsou podle většiny studentů dostačující (přednášky, samostudium, skupinové práce...).

Co se týče pedagogů, podíl kvalitních učitelů potvrdilo 70 % zahraničních studentů. Pokud bychom opět vzali v úvahu skupiny studentů studujících v angličtině, zjistíme, že jsou třikrát méně spokojeni než studenti studující v češtině. Studenti studující v angličtině kritizují hlavně nedostatečné jazykové znalosti pedagogů.

Pokud by se zahraniční studenti měli rozhodnout, zda by šli do ČR studovat znovu, větší část jich odpověděla, že ano. Stejně jako 9 z 10 cizinců by české vysoké školy doporučili svým známým, rodině i přátelům (Výzkum zahraničních studentů v ČR, [online], 2020).

7.4 Životní podmínky a služby

Spokojenost studentů je obecně docela vysoká, zároveň však opět platí, že spokojenost u studentů studujících v češtině je mnohem vyšší než u cizinců, zabývajících se studijním programem v anglickém jazyce.

Jak jsem již zmínila výše, existuje tzv. Buddy program, který by měl pomoci zahraničním studentům s integrací mezi Čechy. Ovšem jen velmi malá část (13 %) studentů se do programu přihlásí, většinou se jedná o studenty hovořící pouze v angličtině. Převážně jde o strach, který cizinci zažívají mezi novými českými studenty, proto se také nechtějí do tohoto programu hlásit anebo dokonce vůbec nevědí, že něco takového existuje.

Co si ale zahraniční studenti nemohou vynachválit je doprava, kdy ji celých 94 % hodnotí velmi pozitivně.

Kvalitu vzdělání a poplatky za studium v ČR hodnotí cizinci také kladně. Dvě třetiny hodnotí pozitivně i bydlení.

I když na první pohled vše vypadá relativně pozitivní, tak celková integrace zahraničních studentů mezi české studenty není velmi příznivá a úspěšná. Pocit sounáležitosti jim (82 %) mezi Čechy chybí. Stejně jako třetina studentů nepovažuje svoji univerzitu nebo českou komunitu za příjemnou a přátelskou. Dvě třetiny studujících v angličtině se dokonce nedokázali integrovat mezi české studenty vůbec. Nejlépe mezi Čechy zapadají pochopitelně Slováci (91 %), dále ale také třetina studentů z východu a třetina ze západní Evropy.

Studentům, kteří zde chtějí pracovat a žít se většinou podařilo integrovat se mezi českou komunitu, stejně jako si tito lidé nestěžují na kvalitu pedagogů a univerzit. Z tohoto tedy plyne, že pokud je zahraniční student schopný se u nás integrovat, je celkově mnohem spokojenější a cítí se lépe (Výzkum zahraničních studentů v ČR, [online], 2020; Fisher a kolektiv, [online], 2016).

7.5 Finální komentáře studentů

- „Chtěl bych dodat, že jet studovat do České republiky je jedno z nejlepších rozhodnutí mého života. I když na začátku to občas bylo těžké, stojí to o za to! Děkuji za tuhle skvělou možnost.“
- „Zajímavá kultura a historie, milí lidé, rostoucí úroveň vědy. Díky.“
- „Chtěla bych, aby Češi měli méně stereotypů a klišé a byli víc otevření světu. Česká republika má obrovský potenciál a věřím, že se i nadále bude zlepšovat!“
- „Jsem moc ráda, že studuji v České republice. Je tu nádherně.“
- „Ať se stane cokoli, vždy budu vděčný této zemi a mé domovské univerzitě za podporu, se kterou jsem přišel studovat do Evropy: splnil se mi sen. :)“

- *„Česká republika je skvělé místo pro studium, ale velkou bariérou je jazyk. Například pokud potřebujete jít k doktorovi nebo chcete dělat nějaký sport, někdy je to pro cizince těžké.“*
- *„Jsem upřímně vděčný za všechno, co mám. Domnívám se však, že je tu pořád velký prostor pro zlepšení. Pokud mi univerzita nebo jakákoli instituce poskytne prostor a šanci, rád spolu s ostatními pomůžu věci vylepšit.“*
(Výzkum zahraničních studentů v ČR, [online], 2020, str. 144)

PRAKTICKÁ ČÁST

8 Metodologie, rozdíly ve vnímání a emoce, výzkumné statistiky a výzkumný vzorek

Ke zpracování dané problematiky jsem zvolila kvalitativní i kvantitativní výzkum, který nejvíce odpovídá cílům práce.

8.1 Metodologie

Výzkum provedený na základě nově zjištěných dat bychom plynule navázali na předcházející poznatky výzkumu z roku 2020. Šlo o mapování zahraničních studentů, jejich pocitů a zkušeností. V aktuálním výzkumu máme velmi úzce specifikovanou cílovou skupinu studentů na vybraných veřejných vysokých školách, ve věku 19 až 30. Pro potřebu hlubšího porozumění pocitů zahraničních studentů jsme aplikovali v rámci této bakalářské práce dotazníkové šetření a metodu in-depth interview, tedy hloubkový rozhovor s vybranými respondenty.

Pomocí kvalitativního i kvantitativního výzkumu můžeme dojít k závěrům, které nám poslouží ke zlepšení komunikace se zahraničními studenty.

In-depth interview (IDI) = hloubkové rozhovory

= kvalitativní výzkum, kdy tazatel vede rozhovor se svým respondentem, podle předem připravených otázek. Atmosféra při rozhovoru by měla být uvolněná a příjemná. Délka hloubkového rozhovoru je individuální, ale celkově se pohybují kolem 1 hodiny. Výhodou této metody je možnost pozorovat i mimiku svého respondenta a nakouknout do problematiky hlouběji. Velmi důležité je zvolit kvalitní skupinu respondentů. Cílem IDI je zachytit co nejvíce podrobností ze života dotazovaného, jeho pocity, názory, zkušenosti, postoje, motivy a hodnocení. Počet respondentů je také individuální a odvíjí se od řešené problematiky.

(Tahal, 2017; Miovský, 2006; Hendl 2005; Hloubkové rozhovory, SC&C, [online], 2020; Individuální hloubkové rozhovory, Výzkumy Soukup, [online], 2009)

Dotazníkové šetření

= kvantitativní výzkum, při kterém jsou používány strukturované dotazníky. Informace od respondentů získáváme písemně, a tedy tazatel nepřichází do přímého kontaktu s dotazovaným. Tato metoda slouží k zjišťování informací mezi lidmi či menšími skupinami. Délka dotazníku by neměla být příliš dlouhá, aby našeho respondenta neodradila předem. Cílem dotazníkového šetření je dojít k závěru či skutečnosti, které pak vyhodnocujeme a postupujeme díky nim k dalším krokům. Počet respondentů by měl být vyšší než např. u výše zmíněných hloubkových rozhovorů, ale přesný počet je opět individuální. Dotazník se oproti IDI liší hlavně tím, že dotazovaného nevidíme, takže pokud se jedná o lechtivá nebo nepříjemná témata, lidé se více rozepíší a lépe se uvolní právě v této formě výzkumu.

(Tahal, 2017; STEM/MARK, [online], 2020; Nešpor, [online], 2020)

Abychom mohli udělat správný výzkum, měli bychom na závěr znát odpověď na tyto otázky.

1. Jaké pocity mají zahraniční studenti na českých VŠ?
2. Je vůbec možné pomoci cizincům zlepšit jejich pocity prostřednictvím vysoké školy?
3. Existují způsoby, kterými by bylo možné jejich pocity zlepšit?

Naším cílem je analyzovat pocity cizinců, kteří studují na VŠE a MÚVS ČVUT v Praze. Najít vhodná řešení pro zlepšení jejich pocitů a způsobů vnímání české populace a vypracovat doporučení na změny k zefektivnění komunikace.

8.2 Výzkumná statistika

ČVUT – Masarykův ústav vyšších studií

= Masarykův ústav vyšších studií Českého vysokého učení technického v Praze. Bakalářským studijním programem je *Specializace v pedagogice*, který se nám rozděluje na dva obory: *Učitelství odborných předmětů* a *Učitelství praktického vyučování a odborného výcviku*. Druhým studijním programem je *Ekonomie a management*, na který navazuje magisterský studijní program s názvem *Projektové řízení inovací*. Třetím, a tedy posledním programem je jazykové vzdělání. Studijní programy jsou v českém a anglickém jazyce.

Přijímací zkouška na bakalářské studium se skládá z matematiky a angličtiny, kdy uchazeč musí mít alespoň 50 % z celkového počtu bodů. Na magisterské studium je zapotřebí úspěšně absolvovat test ze základů exaktních věd a test z anglického jazyka, opět s minimem 50 %.

Cizinci, kteří chtějí studovat v českém jazyce musí také splnit zkoušku z českého jazyka (Masarykův ústav vyšších studií, [online], 2014).

Vysoká škola ekonomická v Praze

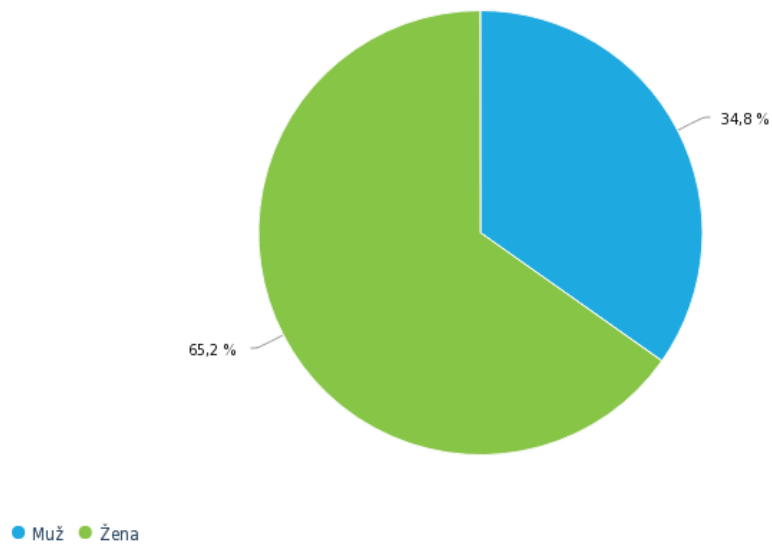
= VŠE se člení na 6 fakult, které nabízí svým studentům široké možnosti bakalářských, magisterských a doktorských, MBA studijních programů. Pět fakult se nachází v Praze a jedna v Jindřichově Hradci. Studijní programy jsou v českém, anglickém, a dokonce i v ruském jazyce, navazující magisterské studijní programy jsou už pouze v českém a anglickém jazyce. Tuto školu jsme zvolili proto, že je také zaměřena na ekonomii, proto porovnávám právě VŠE a MÚVS.

U VŠE jsou přijímací zkoušky rozdílné, fakulty nemusí mít stejné požadavky. Na některých fakultách jsou přijímací zkoušky v podobě tzv. SCIO testů a na jiných fakultách jsou klasické, tedy z matematiky a anglického jazyka, stejně jako na MÚVS.

Stejně jako na MÚVS – i zde je nutností, aby cizinci, kteří chtějí studovat v češtině absolvovali zkoušku z českého jazyka (Vysoká škola ekonomická v Praze, [online], 2000).

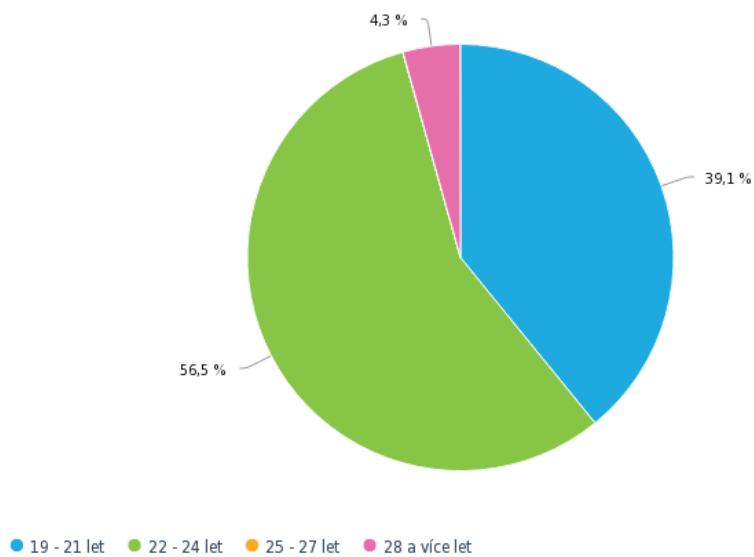
8.3 Detailní výzkumná statistika

Pohlaví (v %)

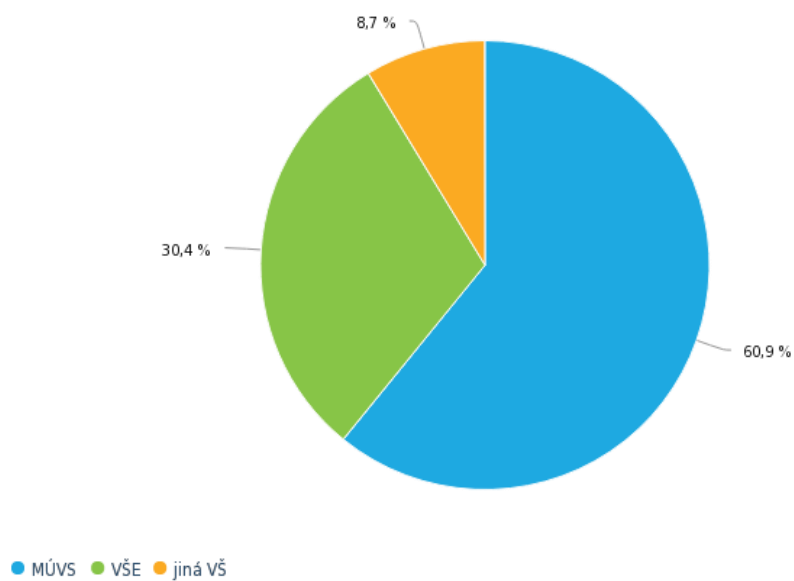
(Obr. 8 Procentuální zastoupení pohlaví; Survio, [online], 2021)

Věk (v %)

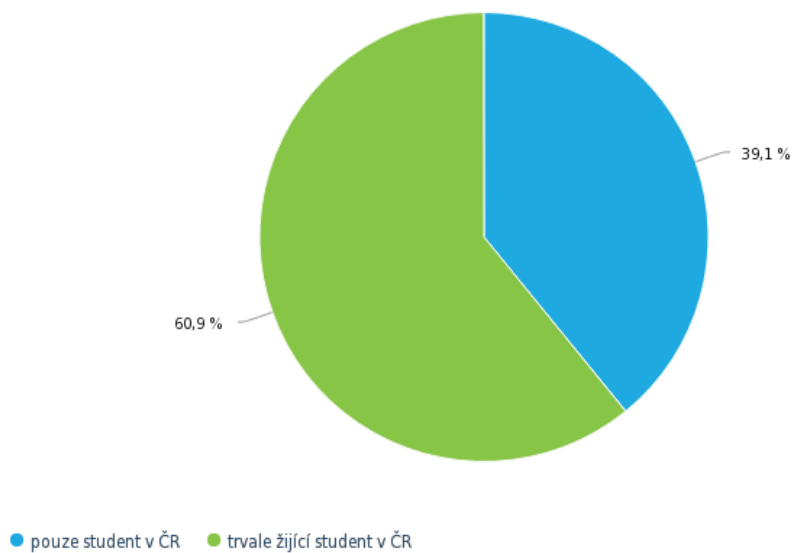
(Obr. 9 Procentuální zastoupení věku; Survio, [online], 2021)

Škola (v %)

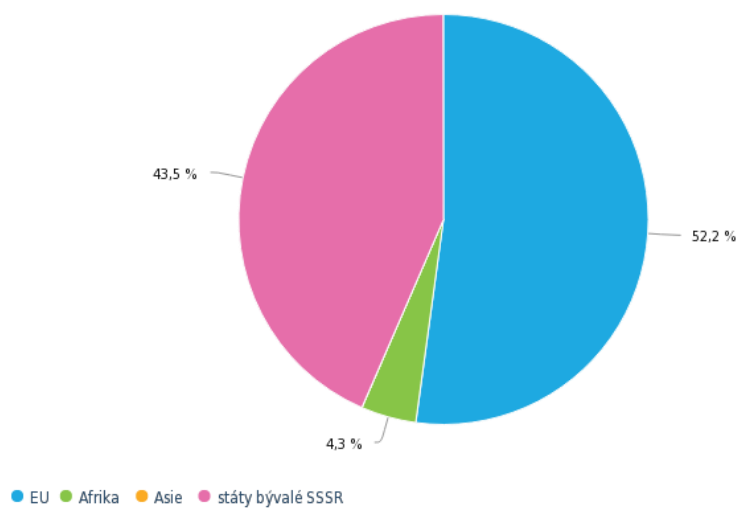
(Obr. 10 Procentuální zastoupení školy; Survio, [online], 2021)

Typ studenta (v %)

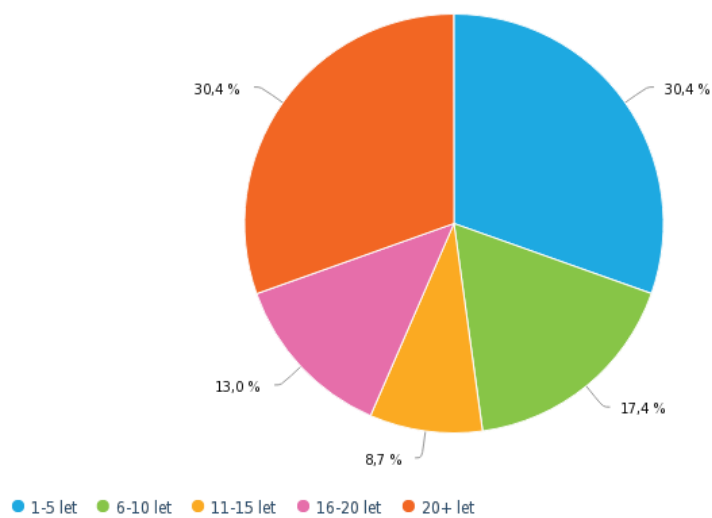
(Obr. 11 Procentuální zastoupení typu studenta; Survio, [online], 2021)

Narození (v %)

(Obr. 12 Procentuální zastoupení místa narození; Survio, [online], 2021)

Kolik let jsi v ČR? (v %)

(Obr. 13 Procentuální zastoupení let v ČR; Survio, [online], 2021)

9 Studium a pocity cizinců na vysoké škole v souvislostech

V této kapitole jsou uvedeny výstupy z oblasti pocitů a studia zahraničních studentů na VŠ, konkrétněji na MÚVS a na VŠE. Kapitola bude rozdělena na více podkapitol zaměřující se na zlepšení podmínek pro cizince. Také se budeme zabývat otázkami týkajícími se pocitů a emocí studentů v neznámém prostředí. Na závěr se podíváme na budoucnost a plány studentů po ukončení studia a na jejich případné doporučení českých vysokých škol.

9.1 Osnova rozhovoru a dotazníku

Základní osnova rozhovoru byla doplněna o doplňující otázky, které se již týkaly jednotlivců a navazovaly na jejich odpovědi. Proto je nebudeme považovat za obecné a uvádět je v této práci. Otázek v našem dotazníku bylo 25. Dotazník byl rozdělen na otázky týkající se všech zahraničních studentů, zároveň se tam ale vyskytly otázky mířené pouze na studenty, co zde žijí řadu let anebo naopak jen na ty cizince, kteří zde pouze studují.

Při našem rozhovoru jsme měli studenty z různých zemí – Ázerbajdžán, Vietnam, Rusko, Ukrajina, Německo, Slovensko. Celkem jsme měli 10 respondentů.

Pro lepší přiblížení otázek si zde nějaké společné otázky uvedeme:

- *Spatřujete a pociťujete nějaké kulturní rozdíly (hlavně co se školy týče)?*
- *Po jaké době jste se začali integrovat do české společnosti?*
- *Máte povědomí o celkovém dění společenských akcí na vaší škole? Účastníte se těchto akcí? (seznamovací kurz, Gaudeamus, hokej, ples...)*
- *Jak zvládáte zkouškové období?*
- *Vyhledáváte na VŠ české přátele nebo komunikujete spíše se studenty stejné národnosti?*
- *Co by vám pomohlo, abyste se cítili na své VŠ celkově lépe než doposud?*
- *Co by vám pomohlo, abyste se cítili na své VŠ v době koronavirové lépe než doposud?*
- *Co by vám pomohlo, abyste se cítili přirozeně v prostředí ČR a zároveň i na své koleji či ubytování?*
- *Co by vám pomohlo, abyste se cítili na své VŠ mezi studenty lépe než doposud?*
- *Máte v plánu po studiu zůstat v ČR nebo se po studiích vrátíte zpět do své země anebo se případně chcete uplatnit na jiném pracovním trhu.*
- *Máte povědomí o existenci tzv. „Buddy programu“? Využili jste ho někdy? Jaký na to máte názor?*

Tento rozhovor byl pro výzkum na dané téma rozšířen o dotazníkové šetření, které bylo doplňujícím faktorem pro rozhovor. Zúčastnilo se ho samozřejmě mnohem více respondentů než jednotlivých rozhovorů (75 respondentů).

Opět uvedu pár doplňujících otázek z dotazníku pro tuto práci. Celkem naše dotazníkové šetření obsahovalo 16 otázek.

V dotazníku se objevily nejen již zmíněné státy, ale i mnoho dalších zemí, jako například Itálie, Francie, Rakousko, Španělsko atd.

- *Jak se ti líbí prostředí VŠ v ČR?*
- *Připadají ti čeští studenti přátelští?*
- *Máte pocit, že se k vám pedagogové na VŠ chovají jinak než k českým studentům?*
- *Stalo se vám, že po přečtení vašeho jména se vás spolužák nebo pedagog zeptal na váš původ? Pokud ano, vadilo Vám to?*
- *Myslíte si, že jste se integrovali do české společnosti?*
- *Dali by se podle vás ještě vylepšit kolektivní vztahy lidí s jiným původem a lidí s českým původem? Pokud ano, jak?*
- *Co by vám pomohlo, abyste se cítili na své VŠ celkově lépe než doposud?*

Odpovědi našich respondentů a výsledky našeho šetření blíže rozebereme v nyníšších kapitolách, případně jejich podkapitolách, které již budou zaměřeny hlavně na dvě vysoké školy – MÚVS a VŠE. Naši respondenti jsou právě z těchto škol.

9.2 Proč právě české VŠ?

Z našeho průzkumu vyplývá, že zahraniční studenti chtějí v ČR studovat hlavně kvůli velkému výběru studijních oborů. Také jsou relativně spokojeni s podmínkami pro přijetí, zároveň sem však cestují i z důvodu celkově lepších životních podmínek, které Česká republika nabízí. Tento důvod se týká hlavně studentů z méně vyspělých zemí. Životní náklady jsou zde pro mnoho cizinců s porovnáním s jejich zemí velmi nízké, a to se týče i školného, které se zde nemůže vůbec poměřovat například s Amerikou, kde si student na studium vydělává skoro celý život.

9.2.1 Proč právě MÚVS a VŠE?

Mnoho zahraničních cizinců si vybírá školu s ekonomickým zaměřením hlavně kvůli tomu, že vlastně neví, jaký jiný obor by je zajímal, nejsou vyhranění a rozhodnutí. Zároveň ale prchají za lepšími životními podmínkami a na specifický obor, jako je třeba medicína si netroufnou.

VŠE je asi jedna z neznámějších ekonomických vysokých škol v ČR, má velmi dobré jméno, a proto není divu, že je první volbou pro cizince, kteří se vydají ekonomickou cestou. Nejčastěji jim školu doporučí rodiče, kteří informace získají od známých.

ČVUT je známé hlavně díky technice a technickým oborům a to, že se dají technické předměty skloubit s ekonomikou je velká výhoda právě pro cizince, kteří se nechtějí učit většinu věcí jen z paměti a omezit se pouze na ekonomii, ale chtějí se naučit přemýšlet.

9.3 Český jazyk jako velká překážka

Český jazyk je velkou překážkou, kterou ne každý cizinec překoná. Je mnoho zahraničních studentů, kteří mají české občanství anebo zde žijí řadu let a s českým jazykem se stejně úplně nepopasovali a co teprve Ti, co zde žijí krátkou dobu. Podle našeho zkoumání se pak přesně proto cizinci neradi vyjadřují, jsou tišší, a ne úplně komunikativní. S tím pak přicházejí problémy, které jsou právě se začleněním se do české společnosti, zároveň také aktivita na hodinách a cvičeních je menší, než jakou by si třeba pedagog od žáka představoval a vyžadoval. Studenti z bývalých států SSSR mají dokonce pocit, že jsou k nim čeští lidé předem negativní, a to kvůli jejich původu a přízvuku, který mají. Dokonce bylo zmíněno, že při společné práci na nějakém projektu byli dva ukrajinští studenti

diskriminováni. Při tvorbě skupinek na skupinovou práci se lidé měli rozřadit do skupin po 5-6 lidech, většina nabyla tohoto počtu, pak ale studenti zbyli a raději chtěli být po třech, než aby k sobě přibrali dva ukrajinské studenty. Výsledkem tedy byly dvě skupinky, jedna po dvou a druhá po třech. Dva osamělé zahraniční studenty velmi překvapil přístup pedagoga, který byl velmi laxní.

9.4 Spokojenost s prostředím na vybraných českých VŠ

(Obr. 14 Škála spokojenosti cizinců s prostředím na VŠ; Survio, [online], 2021)

Na této škále můžeme vidět, že spokojenost s prostředím na vysokých školách MÚVS a VŠE je relativně vysoká. Studenti se cítí dobře, prostory jsou hezky upravené a velké a zároveň se cítí v České republice bezpečně a příjemně.

Cizinci, kteří zde pouze studují, tráví vlastně nejvíce svého času právě na své vysoké škole, proto je pro ně spokojenost a příjemnost prostředí velmi důležitým faktorem.

Prostředí vysokých škol nabízí také mnoho akcí, které se konají pravidelně každý rok anebo se konají i spontánně. Snad všichni cizinci odpověděli, že mají povědomí o těchto akcích, které jsou úzce spjaté s jejich VŠ, zároveň však ale přiznali, že se těmito akcím vyhýbají a když jim byla položena otázka, proč, odpověděli všichni naprosto stejně: „*Na takové akce se chodí s partou přátel, a ne sám nebo s přítelkyní. A popravdě se mi nelíbí, jak jsou všechny akce spjaté s alkoholem! Nelíbí se mi to a nevyhledávám to.*“

Zároveň by však rádi trávili nějaký čas ve společnosti českých studentů, hlavně kvůli snadnější integraci mezi Čechy a začlenění se mezi české studenty.

Co se týče českých studentů a jejich přístupu k zahraničním studentům, tak jsme získali sedm hvězdiček z deseti. Je to relativně málo.

9.5 Jak vychází cizinci s VŠ pedagogy?

Z pohledu studentů se pedagogové z větší části (65,2 %) chovají k českým studentům stejně jako k zahraničním studentům. Dokonce (21,7 %) cizinců řeklo, že si myslí, že jsou k nim učitelé velmi milí a přátelští. Snaží se jim pomáhat a vycházet vstříc, což jim velmi usnadňuje studentský život. Někteří studenti dokonce přiznali, že právě díky pedagogům na vybraných dvou školách našeho výzkumu chodí do školy mnohem raději právě díky nim. Komunikaci s učiteli berou jako velmi příjemnou.

Jsou mezi nimi ovšem i tací studenti, kteří mají velmi špatnou zkušenost (13 %). Těmto studentům připadají pedagogové velmi nepříjemní a odměření. Zahraniční studenti to pak vnímají jako „útok“ vůči jejich osobě a stresují se na každé hodině cvičení či přednášce. Jedna studentka z Vysoké školy ekonomické dokonce řekla: „*Profesoři nejsou vůbec přátelští, jsou drsní a nejsou ochotní pomoci.*“

Hodných a ochotných je opravdu na VŠE málo. Přejde mi, že jsou schválně proti mně, myslím, že kvůli národnosti, (jsem z Ázerbajdžánu) a nechťejí nám ani tu zkoušku schválně a předem dát. Trápí mě schválně, jsou to hlavně starší profesori.“

Moc lidí si také neuvědomuje, že i pouhé špatné přečtení studentova jména může pro mnohé z nich představovat velmi nekomfortní pocit. Ano, jsme Češi a někdy pro nás není úplně lehké přečíst jméno nějakého cizince, ale uvědomujeme si, že jim i takovou banalitou můžeme velmi ubližovat? Při výzkumu odpovědělo sto procent dotázaných, že se jim alespoň jednou v životě stalo, že jejich příjmení přečetl pedagog nebo jiný student špatně. Jedna čtvrtina studentů pak přiznala, že se cítili velmi trapně a jejich pocity byly opět horší.

Příjmení také hodně vypovídá o původu, proto byla položena otázka: „*Stalo se Vám, že po přečtení Vašeho jména/příjmení se Vás Váš pedagog/ spolužák zeptal na původ?*“, celých 87 % respondentů odpovědělo, že ano. Většinu z nich tato otázka však velmi nezarmoutila, někteří byli na svůj původ dokonce i pyšní.

Na úplný závěr této podkapitoly uvedeme jednu velmi nepříjemnou situaci, se kterou se bohužel setkalo opravdu velmi velké množství zahraničních studentů, především z Asie. Asijsí studenti mají pocit, že je všichni studenti a bohužel právě i pedagogové vidí úplně stejně. Jelikož mají i podobné příjmení, někdy dokonce úplně stejný, pedagogové nedělají rozdíly. Tedy pokud je student, který se snaží, dělá všechny úkoly, práce atd. a druhý student se stejným příjmením, který nedělá školní práce, neučí se atd. je velmi jednoduché udělat záměnu. Bohužel prý tuto problematiku moc pedagogů neřeší. Asiaté z toho mají ovšem trauma. Uvedu vyjádření jedné asijské studentky z MÚVSU: „*Mám opravdu trauma, na které velmi nerada vzpomínám. Jednalo se o učitelku, která popletla moji osobnost a řekla mi: „jste všichni stejný“, pedagogové nerozeznávají jména a jedna moje spolužačka se jmenovala jako já a profesori nás prostě nerozeznávali, já se snažila, ona se tomu vůbec nevěnovala, bohužel učitelé neřešili rozdíl, nerozlišovali nás.“*

Komunikace je někdy velmi složitá i pro lidi se stejným původem. Ovšem komunikace mezi cizími studenty a českými pedagogy či studenty je ještě o trochu složitější. Zeptali jsme se tedy zahraničních studentů, „*Spatřujete nějaké nedostatky ve Vaší komunikaci se studenty, pedagogy atd.?*“ Skoro 35 % studentů odpovědělo, že ano. Na konkrétnější otázku „*Jaké nedostatky?*“ odpověděli ve většině případů, že hlavním problémem je jazyková bariéra, jak u česky mluvících studentů, tak u cizinců, studujících v anglickém jazyce. Studenti studující v češtině přiznali, že jim dělá velký problém najít správná a vhodná slova pro danou věc, správně užít význam slov, předložky a někdy také gramatika. Mnoho studentů také uvedlo jako problém v komunikaci, velmi pomalé odpovídání pedagogů přes emaily. Naopak studenti, kteří studují v angličtině uvedli, že úroveň anglického jazyka pedagogů je velmi nízká a díky tomu poté vážne komunikace.

9.6 Studium za doby koronavirové

Úplně novou dimenzi pro zahraniční studenty nastavil virus, který se objevil v roce 2020 a nazývá se Severe Acute Respiratory Syndrome Coronavirus-2, SARS-CoV-2. Stal se velmi rychle celosvětovým zdravotním problémem a vede k vážnému koronavirovému onemocnění (zkratka COVID-19). Obavy týkající se tohoto nového virového kmene, jsou na všech úrovních oprávněné. Výskyt infekce COVID-19 a infekčních pacientů se po celém světě zvyšuje vysokou rychlostí. Lidé jsou nuceni zdržovat se doma a neopouštět svá bydliště zbytečně. Velmi rapidně se zvýšil počet lidí, kteří tráví

volný čas ve stavu „online.“ Není se ovšem čemu divit, jelikož mnoho lidí zkrátka potřebuje sociální kontakty a jinak, než online to dnes bohužel pořádně nejde.

Pro studenty, kteří zde pouze studují, to již na začátku bylo opravdu utrpení, byli sami, zavření na koleji nebo jiném ubytování a skoro nikam nesměli. Lidé například z prvních ročníků, kteří nastupovali za covidu, nemají pořádně ani přátele, které by na škole poznali nebo alespoň měli možnost poznat. Je to tedy doba, kdy není možnost se snažit integrovat do české společnosti a cizinci jsou na všechno sami. 87 % zahraničních studentů se shodlo, že ve chvíli, kdy se rozhodlo o uzavření škol, nevěděli vůbec, co mají dělat, někteří to ani pořádně nechápali a do toho ještě cítili obrovskou samotu. Bohužel se ani nevědělo, zda se za týden/ měsíc atd. školy opět otevrou, a proto pro studenty z dalekých zemí nemělo smysl vracet se domů.

Z našeho průzkumu ale vyplývá, že většina studentů dnes (2021) již odjela zpět do své země a na koleji nezůstali.

Dnes je již většina ve svých domovech, ovšem problémy, způsobené covidem přetrvávají. Při studiu je v mnoha předmětech nutná spolupráce na týmových pracích. Podle průzkumu však čeští studenti chtějí do týmu spíše české studenty, nejlépe které znají. Anebo dávají přednost českým studentům, které neznají, před zahraničními studenty. Cizinci poté často zůstávají ve skupinkách místo po šesti, po třech studentech atd. Dále velmi často nestíhají porozumět problematice předmětu a bojí se spíše zeptat, než kdyby byli ve třídě napřímo.

Administrativa je také o mnoho složitější. Například studenti v posledních ročnících musí řešit své závěrečné práce přes E-mailly či MS Teamsy. Virtuální komunikace je ovšem mnohem složitější než přímá komunikace.

Na druhou stranu je pro cizince mnohem snazší se seznámit alespoň virtuálně a zapadnout do nějaké studentské skupiny. Pokud má problém s jazykovou bariérou, má za počítačem daleko více času na přípravu odpovědi a na kontrolu správnosti své odpovědi. Takže komunikace z pohodlí domova 64 % zahraničních studentů vyhovuje. Zbýlých 36 % by raději chodilo do školy i přes všechny překážky, které by je mohly postihnout. Preferují osobní kontakt nejen se spolužáky, ale hlavně s pedagogy.

Pocity studentů za doby COVID - 19 by se tedy daly rozdělit na dvě období – začátek koronavirové doby a následující období. Začátek studenti (77 %) zhodnotili jako daleko horší než následný průběh. Zbýlých 23 % studentů uvedlo, že velký rozdíl nespatřují.

Co by pomohlo zahraničním studentům v této nelehké situaci?

Názory konkrétních zahraničních studentů:

- „Určitě bych zase chtěla začít chodit do školy i kdybych se měla každý den nechávat testovat. Tato situace je opravdu nelehká a těžko se člověk s někým seznamuje přes zprávy a hlavně myslím, že cizinci, co zde pouze studují, musí pociťovat samotu.“
- „Byla bych ráda aspoň za nějaký ten kontakt s lidmi, a aby nám to ve škole tolik nehrotili (jsem z toho více vystresovaná než předtím).“
- „Tato doba mi relativně vyhovuje, jsem doma v Německu a studuji přes MS Teams, co se ale týče nějaké aktivity se spolužáky, či komunikace s nimi, tak ta je opravdu nulová, bohužel. Pomohla by třeba kolektivní konverzace přes video na MS Teams.“
- „Hrozně chci chodit zase do školy!“

9.7 Buddy program

Co se týče programu kamarád, většina studentů má kladný a pozitivní názor. Studenti z ČVUT i z VŠE se shodli, že by jim tento program velmi pomohl a usnadnil komunikaci a integraci mezi české studenty. Ovšem problémem bylo, že téměř žádný student z MÚVSu vůbec netušil, že takový program existuje. Nikdy o něm neslyšeli a neznají ho. Na rozdíl od cizinců z VŠE, kteří o programu mají alespoň povědomí. Stejně jako o tomto programu velmi často neví zahraniční studenti, tak stejně často o tom neví ani čeští studenti. Studenti obou škol se ale shodli, že je to určené spíše pro extrovertní typy lidí, jelikož introverti se většinou při příjezdu do neznámého prostředí uzavírají a na nějaké seznamování se s úplně cizími lidmi nemají vůbec chuť. Zároveň je českých studentů, kteří chtějí dobrovolně pomoci relativně malé množství, ovšem fakt, že si zlepšit angličtinu by měl být velkým lákadlem. Pomohlo by tedy, kdyby se o Buddy programu více mluvilo, více se propagovalo a také se apelovalo na benefit, který to nabízí právě Čechům – zlepšení anglického jazyka.

Zde uvedu pár názorů zahraničních studentů na tento program:

- *„Znám tento program a vím, že ho naše škola VŠE nabízí. Myslím, že je to super program, který je potřeba a měl by být na všech VŠ. Je mnoho případů, kdy to studentům z cizí země opravdu velmi pomohlo. Funguje to!“*
- *„Myslím, že je to ideální program na pomoc zahraničním studentům. Pomoc by se ze začátku opravdu hodila.“*
- *„Slyšel jsem o tom a myslím, že je to super.“*
- *„Nechtěla bych se do tohoto programu zapojit, jsem introvert a do programu by podle mě šli jen extroverti. Více by se mi líbilo, kdyby byli vždy dva cizinci a jeden Čech.“*
- *„Neznám tento program, nesetkal jsem se s ním, ani o něm nikdy neslyšel. Myslím, že na začátek by mi to opravdu velmi pomohlo, jen o tom prostě nikdo neví a nikdo nás o takových věcí neinformuje. Také pokud přijedu do neznámého prostředí, uzavírám se automaticky do sebe.“*
- *„Myslím, že je to super, jelikož na začátku je to pro cizince velmi osvobozující. Pomoc se opravdu hodí. A myslím, že i pro Čechy je to fajn, jelikož si trénují angličtinu. Ale úplně se o tom neví, mělo by se o tom více informovat.“*
- *„Na VŠE dostaneš dokonce body, které využiješ na Erasmus, což je velká motivace pro české studenty. Myslím si, že na začátek je to fajn, ale jinak mi to přijde velmi neupřímné a že to lidé dělají hlavně kvůli bodům.“*

10 Jaké jsou pocity cizinců na VŠE a ČVUT?

Velmi důležité je porovnat pocity zahraničních studentů na vybraných školách VŠE a ČVUT. Ačkoliv by se na první pohled nemuselo zdát, jejich emoce, odpovědi a pocity jsou relativně rozdílné.

10.1 Pocity cizinců na VŠE

Na začátku bychom mohli říct, že rozdíly mezi pocity cizinců na obou vysokých školách nejsou vyloženě velké. Co nám ovšem ukázal průzkum je, že zahraniční studenti na VŠE se rozdělují na dva tábory. Naštěstí převládá ta spokojená strana. Jedna strana je se studiem spokojená, velmi vyzdvihují mnoho možností, které VŠE nabízí, nejen, co se týče oborů, ale i co se týče budoucího uplatnění atd. Jsou nadšení nejen z přístupu pedagogů, ale také jsou spokojeni s požadavky, které si vysoká škola klade. Zároveň nepociťují, že by profesori dělali velké rozdíly mezi cizinci a Čechy. Mnoho z nich dokonce vidí své spolužáky jako přátelské lidi, kteří se jim snaží pomoci, to samé pociťují i u učitelů. *„Se svou VŠ jsem velmi spokojená a cítím se tam velmi dobře. Jak jsem již uváděla, občas se při zmínění svého jména setkávám s otázkami ohledně mého původu, a to jak ze strany profesorů, tak ze strany studentů. Jsem přesvědčená, že to nemyslí zle, jen jim to může připadat zajímavé. Podobné otázky jsem však slyšela již tolikrát, že je mi to poměrně nepříjemné, a proto bych byla ráda, kdybych již podobné otázky nemusela slýchat.“*

Ovšem pak je tu i ta druhá strana, která má velmi negativní pocity. Hlavně jde o pocity spojené s pedagogy a s výukou. Mnoho studentů uvedlo, že nejsou spokojeni s přístupem svých pedagogů, který je podle nich velmi odlišný od přístupu k českým studentům. Dokonce jsou na ně prý profesori drsnější a nejsou ochotní jim pomoci. Jedna studentka dokonce uvedla, jak jsem již výše zmínila její výrok: *„Profesori nejsou přátelští, jsou drsnější a nejsou ochotní pomoci. Hodných a ochotných je opravdu na VŠE málo. Přijde mi, že jsou proti mně a nechtějí nám ani tu zkoušku předem dát. Trápí mě schválně, hlavně starší profesori.“* Také mají pocit, že spolužáci jsou velmi arogantní a velmi závistiví. Podle průzkumu jsou také nespokojeni s podmínkami, které škola má. Chtěli by trochu uvolnit podmínky, co se týče splnění předmětu, tedy hlavně menší nátlak právě při zkouškách. Mnoho cizinců pak má velmi nepříjemný pocit, který ze své země prý moc neznají, jak řekla jedna studentka *„Přijde mi, že v ostatních zemích se jede více na pohodu.“*

Na závěr by bylo ještě dobré doporučit zmenšení kruhů studentů, které jsou na VŠE opravdu veliké a studenti nejen, že se nepotkávají se stejnými lidmi, ale je pro ně i velmi těžké se pomalu každý den znovu seznamovat, vytvářet si a navazovat nové kontakty.

10.2 Pocity cizinců na ČVUT

Pokud bychom měli zhodnotit pocity zahraničních studentů na ČVUT Masarykův ústav vyšších studií můžeme říct, že tito zahraniční studenti působí více jako celek a na většině věcí se shodli. Tím se relativně dost liší od studentů na VŠE, kteří, jak již bylo uvedeno, jsou rozděleni na dva tábory a jejich pocity ze studentů i pedagogů jsou velice rozdílné. V některých případech i naprosto opačné. Studenti Masarykova ústavu se shodli, že jim předměty i styl výuky vyhovuje. Dokonce jsou spokojeni i s podmínkami pro přijetí, které jsou podle většiny velmi adekvátní. Mnozí si pochvalují

propojení technických a ekonomických předmětů, které není úplně standartní na ekonomické škole. Zároveň byly také vyzdvihnuty časté práce ve skupinách, které právě cizincům mohou pomoci k získání nových lidí a přátel, jelikož skupinová práce motivuje nejen studenty ze zahraničí, ale i studenty domácí, také je to velmi zábavná a vzdělávací aktivita, která jednoduše sbližuje. Dalším pozitivem byl v 90 % zmíněn velmi milý a přátelský kolektiv, a to nejen ze strany studentů, ale i pedagogů. Dokonce cizinci, kteří již studovali v předešlých letech jiné vysoké školy přiznali, že na Masarykově ústavu je společnost opravdu docela rozdílná a hodiny jsou velmi často zpříjemněny nějakým drobným humorem, který velmi dobře odstraňuje stud cizinců a zvedá náladu.

Co se týče velikosti okruhů, studenti jsou spokojeni. Stále potkávají stejné studenty a díky tomu jsou schopni vytvořit si alespoň základ pro dlouhodobější přátelství a díky tomu se cítit mnohem lépe a příjemněji v cizí společnosti.

Ovšem i na této škole pociťují cizinci nějaká negativa. Jedním z často opakovaných byl problém již výše zmíněný, a to nerozlišování studentů se stejným příjmením. Také by zahraniční studenti chtěli adekvátnější požadavky jednotlivých předmětů podle kreditů. Nevadila by jim ani větší míra odezvy od studijního oddělení, jelikož právě s ním studenti velmi často komunikují a pokud se dlouho nedočkájí odezvy, jsou velmi často vystaveni stresovým situacím, a to v mnohem větším měřítku než Češi. Jelikož čeští studenti si dokážou většinu věcí zařídit mnohem snadněji. Co se týče zkuškového období, i těmto studentům z ČVUT přijde, že jsou na ně kladeny zbytečně vysoké nároky. Závěrem negativních věcí je prosba o lepší organizaci celého MÚVSu (rozvrhy, volení předmětů, informace a podklady k závěrečným pracím atd.).

11 Hodnocení a výsledky výzkumu

Velmi důležitou otázkou je, jak bychom mohli pocity zahraničních studentů, nejen mezi samotnými spolužáky, ale také mezi studenty a pedagogy zlepšit. V této kapitole jsme se také zaměřili na to, jak by si cizinci představovali celkové podmínky a zda by je vůbec bylo možné ještě zlepšit.

11.1 Jak bychom mohli zlepšit pocity cizinců mezi studenty v ČR?

Jedním z nejdůležitějších faktorů pro zlepšení pocitů a zpříjemnění atmosféry na vysoké škole nejen pro zahraniční studenty jsou bezpochyby – přátelé. Přátelé nás v životě mění a určitým způsobem nám pomáhají a ovlivňují naše životy. Na vysoké škole studenti tráví většinu času, mnohdy dokonce i více než doma. Už z toho nám plyne, že nebýt ve škole na vše sám a cítit se uvolněně, přirozeně a chodit tam rád nám velmi usnadňuje život i studium. Díky kamarádům si mnohem snáz udržujeme zdravou mysl a velmi často jde i o celkově lepší životní styl. Pomáhají nám vypořádat se se stresem mnohem lépe, než kdybychom na to byli úplně sami. A právě na vysoké škole zažívají studenti stresu relativně mnoho, hlavně ve zkouškovém období. Co ale také ovlivňují naši přátelé, je naše společenské chování, kdy nám pomáhají komunikovat s různými typy lidí, také díky nim poznáváme nové přátele a milé známé, dokonce nás někdy i učí, jak hovořit s osobou nadřízenou. Ve škole je to velmi podobné, studenti potřebují vědět, jak napsat formální e-mail svému profesorovi, jak ho oslovit atd. a i přesně proto máme přátele. Pokud se nám zrovna něco nedaří, jsou tu také proto, aby nás podpořili, a to nejen ve škole, ale i v osobním životě.

Chtěla bych toto téma shrnout do jedné věty: Přátelé jsou důležitou součástí nejen v našem životě, ale i na naší právě navštěvované škole!

Pokud bychom se tedy podívali na vysokoškolský život zahraničního studenta, který má problém najít přátele či se mu dokonce čeští přátelé vyhýbají, je opravdu těžké zde fungovat. Samozřejmě extrovertní typy lidí to v tomto ohledu mají mnohem jednodušší. Ovšem introvert se začleňuje velmi špatně.

Co se týče našeho průzkumu, většina studentů, co se vztahů a přátelství na své vysoké škole týče, spokojena není. Někteří tvrdí, že je to tím, že Češi nejsou přátelštější anebo že hned odsuzují specifickou národnost. Ovšem Češi mají svoje kruhy přátel a je pro ně jednodušší se bavit s Čechy než s cizinci. Jde hlavně o pohodlnost, jelikož mnoho národů má jiné zvyky než my, jiné chování, kulturu, a i přístup k mnoha věcem. Chtělo by tedy, abychom jako národ měli větší povědomí o jiných národnostech. Nejen, že bychom získali nové znalosti o jiných zemích, ale naučili bychom se i vycházet s různými lidmi, a hlavně bychom pomohli zahraničním studentům ke snadnějšímu a mnohem příjemnějšímu životu.

Z výzkumu plyne, že o zlepšení kolektivních vztahů na obou vysokých školách mají cizinci velký zájem. Zeptali jsme se jich tedy, jak by podle nich bylo možné zlepšit vztahy a pocity v kolektivu na jejich škole. Nejvíce by studenti stáli o společné akce, které by byly pořádané školou a byly by doplněny o jakýkoliv program bez alkoholu a hlasité hudby.

Pár studentských odpovědí zde uvedeme:

- „Organizace akcí bez alkoholu. Výlety, pikniky atd.“
- „Ocenil bych, kdyby se s námi Češi bavili více. Jelikož já rád bych si své základy z českého jazyka rozvíjel.“

- „Co by mi opravdu pomohlo, tak to být více otevřený k ostatním studentům. Někjaké adaptačně-integrační kurzy pro cizince by myslím mohly v tomto případě pomoci.“
- „Asi by mi upřímně pomohlo, kdybych měla jiné a počestnější příjmení, jelikož z mého jména jde hned poznat, že nejsem z Čech a lidé mě začnou automaticky odsuzovat a nepotřebují k tomu žádné podrobnosti. Stejně jako si myslím, že myslet si o Ukrajincích více negativního a dávat je do skupiny „dělník“ je zbytečné. Takže myslím, že by se o nás mělo mluvit v lepším světle, a to nejen o nás, ale o všech jiných národnostech.“
- „Více tolerance.“
- „Společné úkoly, trávení společného volného času.“
- „Vytvorenie školských klubov pre každú krajinu, ak by o to mali študenti záujem.“
- „Neuťahovanie si z pôvodu a prízvuku.“
- „Nebát se oslovit cizince, poptat se ho na původ, začít small talk, být přátelský a ne odtažitý, nedívat se na cizince jako na mimozemšťana, trochu ho zapojit do konverzace, neodsuovat ho dle barvy pleti a původu, ale přímo poznat toho daného člověka.“

11.2 Jak by se celkově mohly zlepšit podmínky pro zlepšení pocitů zahraničního studenta?

Nejen kolektiv je důležitý pro příjemné podmínky zahraničních studentů. Celkově má vliv na studentské emoce i prostředí a ostatní podmínky. Většina studentů odpovídala velmi podobně jako u celkového zlepšení vztahů. Chtějí hlavně společenské akce bez alkoholu, jak jsem již zmínila výše, také týmové práce během studia a třeba i individuální přístup ze strany pedagogů.

Zahranční studenti odpovídali na otázku „Co by Vám pomohlo, abyste se cítili na své VŠ celkově lépe než doposud?“ takto:

- „Více praxe na bakaláři, pomohlo by nás to směřovat.“
- „Asi bych ocenil jednou za čas aktivitu bez alkoholu se svými spolužáky. Rád bych měl přátele nejen pro školu. Také bych ocenil, kdyby pedagogové uměli lépe anglicky a bylo na škole více praxe. Pro nečesky mluvící je i opravdu obtížné zařizování administrativy.“
- „Největší problém vidím v tom, že Češi mají špatný názor na lidi z východu. Myslím, že by stálo za to, aby generace změnila pohled.“
- „Více aktivit mimo školu, které zařizuje škola. ČVUT nabízí hlavně sporty, a ne každý na to je. Společné aktivity, které člověka baví -> sblížují. Zároveň zařídit větší kapacitu kurzů!!!“
- „Já myslím, že ČR dělá pro zahraniční studenty mnoho a snaží se, aby se jim tu líbilo, ovšem myslím, že více akcí, které nebudou hlavně o alkoholu by se dělat mohly, nejen, že by cizinci ze vzdálenějších států měli program na víkend, ale také bychom i já mohli pilovat český jazyk při příjemné aktivitě, jelikož i já na sobě pocituji, že má čeština na tom opravdu není moc dobře a to zde žiji velmi dlouho, takže pokud bych srovnala lidi, co zde žijí chvíli nebo jen pár let, musí pro ně být velmi těžké mluvit a rozumět.“
- „Uspořádání akcí bez alkoholu, př. výlet o víkendu.“
- „Byla bych ráda, kdybychom měli společné akce (kromě akcí s alkoholem) - procházky, piknik nebo nějaký únikový hry atd.“
- „Jelikož jsem již ve třetím ročníku, už mám za sebou nejtěžší období v mém studentském životě – období adaptace. Největším problémem byla jazyková bariéra, kvůli které se i nejotevřenější člověk cítí v pasti. Je obtížné kontaktovat se s ostatními studenty. Co by mi pomohlo? Kdyby se profesori snažili vytvářet skupiny z (Čechů a cizinců) pro týmové práce. Což by pomohlo cizincům rychle se adaptovat k novému prostředí.“

- „Jelikož už jsem v Česku delší dobu, období integrace u mě proběhlo během základní a střední školy. V té době by mi určitě pomohlo, kdyby učitele neměli narážky na můj původ, a dokonce pouze kvůli tomu nebyli “zasedlé”. Na vysoké škole jsem se s tím setkala pouze jednou, ale vzhledem k tomu, že to pro mě nebyla zdaleka první zkušenost, nebylo to tak traumatické. Hodně lidí, jak studenti, tak vyučující často mají předsudky vůči lidem z jiných zemí, a to pak vyvolává odpor i u cizích studentů.“
- „Na své vysoké škole – VŠE bych určitě ocenila užší kruhy jako má třeba Karlova Univerzita, takhle si každý zapisuje předměty sám, s většinou se spíš potkává, než kamarádí, a to hraje celkově dopad na psychiku jedinců.“
- „Dělat více seznamovacích akcí a zahrnovat všechny. Je ale také důležité brát v potaz, že každý je jiný. Někdo se chce socializovat a další zase naopak.“
- „Například organizováním většího množství různorodých studentských aktivit.“
- „Rozhodně mi vadí, když si mě pletou s jiným studentem, který má stejné příjmení, a reagovat na něj: „Aa, jo, vy jste ta druhá.“. Všechny házet do jednoho pytle – nechci mít nic společného s dalším studentem, který má jiné přístupy ke škole a ke studiu (nedělá včas úkoly, podvádí při písemkách atd.) a myslet si, že jsem ten daný student, když mám stejné příjmení.“

Nejvíce studentů by požadovalo více společných akcí, které by se mohly konat jednou za čas a spojovalo by to české a zahraniční studenty. Dělali by společně aktivitu, která by oběma stranám přinášela nějaká pozitiva. Co se týče cizinců, tak ti by získávali české přátele a měli by možnost je lépe poznat a integrovat se mezi ně. Naopak pro české studenty by to byla dobrá zkušenost, která by jim mohla přinést nové poznatky, zkušenosti a informace o jiných kulturách, načež by se mohli vzdělávat i v oblasti jazykových dovedností.

Naopak velký problém měli zahraniční studenti s tím, že si je pedagogové velmi často pletou s jinými studenty, které mají velmi podobné ba dokonce stejné příjmení a spolužáci je velmi často předem odsuzují jen kvůli jejich národnosti. Studenti, kteří studují v anglickém jazyce by také ocenili lepší komunikační dovednosti od svých pedagogů.

12 Doporučení do praxe

S ohledem na potřeby vzdělávací praxe na vysoké škole se nabízí věnovat dostatečný prostor pro tvorbu komunikační strategie, která by mohla ta či ona škola nabízet na kompetentních místech (studijní oddělení VŠ). Bylo by žádoucí podklady pro jeho vznik vytvořit.

Na základě poznatků, které jsou předloženy v bakalářské práci je možné vytvořit podklady pro komunikační strategii, kde by se mohli studenti i pedagogové naučit způsoby vzájemné seriózní komunikace.

Pro vypracování efektivní komunikační strategie lze využít postupy a nástroje, které nám nabízí marketing jako takový. (Tahal, 2017; Miovský, 2006; Hendl 2005)

Prvním a důležitým bodem pro vypracování komunikační strategie je analýza situace. Analýza situace byla provedena pomocí rozhovorů a dotazníků, které byly uvedeny výše. Dalším krokem je výběr subjektů, kterým by mělo naše sdělení něco přinést. V našem případě jsou to hlavně pedagogové vysokých škol a studenti. Komunikační cíle jsou dalším důležitým bodem pro naši komunikační strategii. Náš cíl je v tomto případě především zefektivnění komunikace se zahraničními studenty a zároveň zlepšení jejich pocitů na našich školách.

Na základě našeho bádání jsme zjistili, že by zahraničním studentům pomohly právě tyto věci:

1. Vznik komunikační strategie – školení

Vznikala by školení, kterých by se účastnili pedagogové. V rámci školení by se dozvěděli, jak vycházet s jinými národnostmi a jak s nimi lépe a efektivněji komunikovat.

Pro studenty by mohlo být toto školení vedeno jako povinný předmět, kde by se naučili, jak komunikovat se zahraničními spolužáky. Motivací by pro ně byl třeba určitý počet kreditů.

Důraz by byl u obou skupin kladen hlavně na to, aby si ani studenti ani učitelé nevytvářeli předem předsudky k cizincům z různých států.

2. Vznik komunikační strategie – události/setkávání

Podle našeho průzkumu by zahraničním studentům velmi pomohla organizace společných studentských událostí. Šlo by o nějaký výlet či piknik, kde by se mohli cizinci snadněji integrovat mezi své spolužáky. Byla by to událost se zajímavým programem a bez alkoholických nápojů a hlasité hudby. Studenti by tak byli nuceni spolu komunikovat. Jelikož je pravděpodobné, že by se čeští studenti takových akcí dobrovolně neúčastnili, bylo by dobré zařadit tyto události v rámci vzdělávání a rozvíjení osobnosti do alespoň povinně volitelných předmětů. Cca 2x měsíčně 3–5 hodin společné zábavy.

3. Online setkávání za pandemie COVID 19

V době koronavirové krize by bylo přínosné pravidelně organizovat online setkávání českých a zahraničních studentů a vést online diskusní kroužky na předem stanovené téma.

4. Intenzivní a pravidelná práce ve smíšených skupinách v rámci cvičení

Kolektivní práce ve skupinách cizincům pomáhá ke sblížení a k získání nových přátel. Tím, že komunikují se svými českými spolužáky a zároveň pracují na něčem, co má smysl, je stmeluje a posiluje jejich vztahy.

Závěr

Cílem předložené bakalářské práce bylo analyzovat pocity cizinců, kteří studují na VŠE a MÚVS ČVUT v Praze a současně najít vhodná řešení pro zlepšení jejich pocitů, komunikace a způsobů vnímání české populace.

Jako hlavní nástroj výzkumu byla zvolena metoda kvantitativního výzkumu v podobě dotazníku. Současně byly provedeny hloubkové rozhovory s vybranými cizinci.

Výzkumné otázky, se kterými jsme pracovali byly uvedeny v deváté kapitole, a proto nebylo nutné je znovu uvádět v samostatné příloze.

V závěru práce lze konstatovat, že integrace cizích státních příslušníků mezi české pedagogy a studenty není snadná záležitost a je potřeba zapracovat na zefektivnění vzájemné komunikace. Převažující pocity studentů jsou pozitivní. Nejvíce si studenti stěžují na zbytečné předsudky, které si lidé vytvořili na základě dřívějších skutečností.

Zájem o trávení volného času zahraničních studentů s českými je relativně vysoký. Škola je místo, kde studenti tráví nejvíce času, a proto je pro ně velmi důležité se tam cítit příjemně. A přesně škola je to místo, kde lze najít přátele a parťáky se kterými lze později trávit i volný čas.

Shrnutím bakalářské práce se lze domnívat, že vytyčení výzkumný cíl byl naplněn, byly přineseny odpovědi na všechny tři výzkumné otázky:

1. Na základě průzkumu bychom mohli pocity cizinců pokládat za velmi smíšené. Někteří jsou svoji vysokou školou velmi nadšeni, pro jiné je to těžká situace, která si vyžaduje náročné podmínky.
2. Z odpovědí zahraničních studentů plyne, že VŠ je schopna jejich pocity zlepšit.
3. Způsoby, jak by bylo možné zlepšit pocity cizinců existují. Nejčastěji odpovídali, že by si přáli společenské akce, pořádané právě svojí vysokou školou. Mnoho z nich by ocenilo častější zařazení skupinových projektů do praktické výuky v rámci cvičení.

Mojí výzkumnou ambicí při tvorbě bakalářské práce bylo zároveň vypracovat praktická doporučení na změny k zefektivnění komunikace se zahraničními studenty nejen v prostředí vybraných vysokých škol.

Na základě této skutečnosti jsem si dovolila předložit tato doporučení do praxe:

- Vznik podkladů pro komunikační strategii – školení, události, setkávání
- Rada na realizaci online setkávání za pandemie (COVID 19)
- Doporučení na zajištění častých prací ve skupinách

Zároveň věřím, že výše uvedená doporučení budou reálně uplatněná v praxi u sledovaných škol (ČVUT a VŠE) a že jejich management je dále využije ve své strategii zlepšování podmínek pro studium cizinců.

Věřím, že si k obsahu mé bakalářské práce najdou cestu jak studenti VŠ, tak i pracovníci managementu, kteří v předloženém textu najdou inspiraci.

Seznam použité literatury

- ABZ.cz: *slovník cizích slov* – online hledání [online]. Poslední editace: 2021 [cit. 18.01.2021] Dostupné z: <https://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/rasizmus-rasismus>
- ANTISEMITISMUS. Projekt Varianty, Člověk v tísni, společnost při ČT, o.p.s., Pedagogická fakulta Jihočeské univerzity – Pedagogická fakulta JU [online]. Poslední editace: 2002 [cit. 15.02.2021] Dostupné z: <https://www.pf.jcu.cz/stru/katedry/pgps/ikvz/podkapitoly/b04zide/13.pdf>
- BÍREŠOVÁ, Tatiana a kolektiv. *Studium a život v České republice pohledem zahraničních studentů: zpráva z výzkumu na českých vysokých školách*. Praha: Dům zahraniční spolupráce, 2020. ISBN: 978-80-88153-76-4, Výzkum zahraničních studentů v ČR, 2020 [online]. Dostupné z: https://www.dzs.cz/sites/default/files/2020-09/DZS_zprava_o_zahranicnich_studencich_WEB_updated2%20%281%29_3.pdf
- ČENĚK Jiří. *Interkulturní rozdíly ve vizuální percepci – psychologická teorie*. [online]. Poslední editace: 2016 [cit. 16.01.2021]. Dostupné z: https://is.muni.cz/el/1421/podzim2014/PSA_016/um/51874878/Interkulturni_rozdily_ve_zrakovem_vnimani.pdf
- ČENĚK, Jiří, Josef SMOLÍK a Zdeňka VYKOUKALOVÁ. *Interkulturní psychologie: vybrané kapitoly*. Praha: Grada, 2016. ISBN: 978-80-247-5414-7
- DANKOVÁ Hana. *Perspektiva a jak na ni*. Malujeme s úsměvem. Malujeme s úsměvem [online]. Poslední editace: 20.11. 2015 [cit. 16.01.2021] Dostupné z: <http://malujeme-susmevem.cz/2015/11/20/perspektiva-a-jak-na-ni/>
- DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ | Marketingový výzkum a analýza dat – STEM/MARK. Marketingový výzkum a analýza dat – STEM/MARK [online]. Poslední editace: 2020 [cit. 20.02.2021]. Dostupné z: <https://www.stemmark.cz/encyklopedie-dotaznikove-setreni/>
- ERIKSON, H. Erik. *Dětství a společnost*. Praha: Argo, 2002. ISBN: 80-7203-380-8
- EUGENIKA – Wikipedie. [online]. Poslední editace: 2021 [cit. 18.01.2021]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Eugenika>
- FISCHER, Jakub a Kristýna VLTAVSKÁ a kolektiv. *EUROSTUDENT VI: Základní výsledky šetření postojů a životních podmínek studentů vysokých škol v České republice* [online]. Poslední editace: 2016 [cit. 10.02.2021]. Dostupné z: https://www.msmt.cz/uploads/odbor_30/TF/Analyticke_materialy/Eurostudent/E_VI_zaverecna_zprava.pdf
- HALOVÁ Jarmila. *Těhotenství a péče o dítě 10. týden těhotenství*. Babyonline.cz [online]. Poslední editace: 2021 [cit. 15.01.2021]. Dostupné z: <https://www.babyonline.cz/tehotenstvi-tyden-potyden/10-tyden>
- HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha, Česko: Portál, 2005. ISBN: 978-80-7367-485-4
- HLOUBKOVÉ ROZHOVORY – SC&C – kvalitativní výzkumné metody. Úvod – SC&C [online]. Poslední editace: 2020 [cit. 20.02.2021]. Dostupné z: <https://scac.cz/hloubkove-rozhovory/>
- INDIVIDUÁLNÍ HLOUBKOVÉ ROZHOVORY. Sociologický a marketingový výzkum trhu | agentura Výzkumy Soukup [online]. Poslední editace: 2009 [cit. 20.02.2021]. Dostupné z: <http://www.vyzkumysoukup.cz/vyzkumne-metody/individualni-hloubkove-rozhovory/>
- JANDOUREK, Jan. *Sociologický slovník*. Praha, Česko: Portál, 2007. ISBN: 80-7367-269-3
- MASARYKŮV ÚSTAV VYŠŠÍCH STUDIÍ »O nás. Masarykův ústav vyšších studií [online]. Poslední editace: 2014 [cit. 25.02.2021]. Dostupné z: <http://www.muvs.cvut.cz/o-nas/>

MIOVSKÝ, Michal. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada, 2006. ISBN: 80-247-1362-4

NAKONEČNÝ Milan. *Základy psychologie*. Česko: Academia, 2002. ISBN: 80-244-0515-6

NEŠPOR R. Zdeněk. *Sociologická encyklopedie*. [online], Sociologický ústav AV ČR, v.v.i. Poslední editace: 10.11. 2018 [cit. 10.01.2021]. Dostupné z [https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/%C5%A0et%C5%99en%C3%AD_dotazn%C3%ADkov%C3%A9_\(MSgS\)](https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/%C5%A0et%C5%99en%C3%AD_dotazn%C3%ADkov%C3%A9_(MSgS))

NEŠPOR R. Zdeněk. *Sociologická encyklopedie*. [online], Sociologický ústav AV ČR, v.v.i. Poslední editace: 21.09. 2020 [cit. 10.01.2021]. Dostupné z <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Mor%C3%A1lka>

ONDRÁČEK Adam. *Svět už nepotřebuje horizont*. Poslední editace: 2021 [cit. 20.01.2021]. Dostupné z: <https://adamkontra.medium.com/sv%C4%9Bt-u%C5%BE-nepot%C5%99ebuje-horizont-408bf0d8644c>

O VŠE – *Vysoká škola ekonomická v Praze*. Vysoká škola ekonomická v Praze [online]. Poslední editace: 2000 [cit. 25.02.2021]. Dostupné z: <https://www.vse.cz/informace-o-vse/profil-skoly/vysoka-skola-ekonomicka-v-praze/>

PRŮCHA, Jan. *Interkulturní komunikace*. Praha: Grada, 2010. ISBN: 978-80-247-3069-1

PRŮCHA, Jan. *Interkulturní psychologie: [sociopsychologické zkoumání kultur, etnik, ras a národů]*. 3. vyd. Praha: Portál, 2004. ISBN: 80-7178-885-6

SURVIO DOTAZNÍKY [online]. Poslední editace: 2021 [cit. 20.03.2021], Dostupné z: <http://survio.com>

TAHAL, Radek a kolektiv.: *Marketingový výzkum: Postupy, metody, trendy*. Praha: Grada, 2017. ISBN: 978-80-271-0206-8

VNÍMÁNÍ – Wikisofia. [online]. Poslední editace: 2013 [cit. 16.01.2021]. Dostupné z: <https://wikisofia.cz/wiki/Vn%C3%ADm%C3%A1n%C3%AD>

Seznam obrázků

Obrázek 1 Ultrazvuk.....	20
Obrázek 2 Lineární perspektiva.....	22
Obrázek 3 Sanderův paralelogram.....	22
Obrázek 4 Muller - Lyerova iluze.....	22
Obrázek 5 Horizontálně – vertikální iluze.....	23
Obrázek 6 Ďáblova vidlička – zmatečné nápovědi.....	23
Obrázek 7 Hudsonův výzkum.....	23
Obrázek 8 Procentuální zastoupení pohlaví.....	42
Obrázek 9 Procentuální zastoupení věku.....	42
Obrázek 10 Procentuální zastoupení školy.....	43
Obrázek 11 Procentuální zastoupení typu studenta.....	43
Obrázek 12 Procentuální zastoupení místa narození.....	44
Obrázek 13 Procentuální zastoupení let v ČR.....	44
Obrázek 14 Škála spokojenosti cizinců s prostředím na VŠ.....	47

Seznam tabulek

Tabulka 1 Interkulturní komunikace.....	14
Tabulka 2 Řecká a čínská filozofie.....	24

Evidence výpůjček

Prohlášení:

Dávám svolení k půjčování této bakalářské práce. Uživatel potvrzuje svým podpisem, že bude tuto práci řádně citovat v seznamu použité literatury.

Jméno a příjmení: Tereza Menšíková

V Praze dne: 29. 04. 2021

Podpis:

Jméno	Oddělení/ Pracoviště	Datum	Podpis